

Ptáme se bývalého premiéra: na finanční krizi, na budoucnost evropského společenství nebo na příštího prezidenta.

Diskuse o tom, že ochrana životního prostředí nemusí být prodělečná.

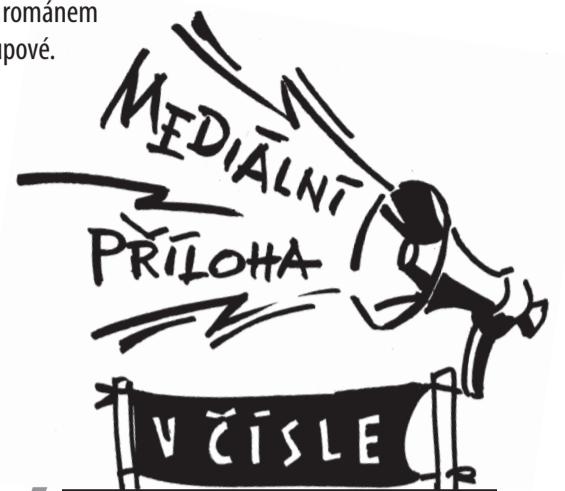
Nad novým románem Petry Soukupové.

Kulturní

noviny

PRVNÍ DRUŽSTEVNÍ LIST PRO SPOLEČNOST, POLITIKU, VĚDU A UMĚNÍ

29 Kč / PŘEDPLATITELÉ 25 Kč

V ČÍSLE:

3 STRANA

JAK UKRÁST REVOLUCI

Volby v Egyptě.

5 STRANA

VELKÁ MALÁ DOMŮ

Návrh zdravotnického zákona očima Ludvíka Hovorky.

12 STRANA

BÁSNÍCI NA RADNICI

Je Praha městem literatury?

Předplatné Kulturních novin jako VÁNOČNÍ DÁREK

Potěšte své přátele
za pouhých **650 Kč**.

První číslo roku 2012 vyjde 2. ledna.

DRUŽSTEVNÍ PROJEKT

Jsme prvním českým mediálním družstvem. Naše členy spojuje idea vytvořit nezávislé médium s akcentem na témata občanské společnosti a kultury.

Rozšiřování družstva je cestou ke stabilitě novin, k nezávislosti na čistě komerčních mechanismech. Členství je investice do nezávislosti. Informace o družstevním projektu a dosavadní činnosti:

www.kulturni-noviny.cz

Noví členové získávají předplatné na jeden rok zdarma a v dalších letech s třetinovou slevou.

- 1. Informace o družstvu:**
druzstvo@kulturni-noviny.cz
- 2. Informace o předplatném a obecné dotazy:**
info@kulturni-noviny.cz
- 3. Náměty a reakce:**
redakce@kulturni-noviny.cz

Nejjednodušší podpora projektu:

Předplat'te si Kulturní noviny!

VYZKOUŠEJTE NÁS!

SMS = číslo KN ZDARMA

Pošlete SMS (běžný tarif)
ve tvaru:

Jméno-Příjmení-Ulice-Číslo-Obec-
PSC na **608 573 963**

Polsko: Národ se probouzí

Letošní oslavy Dne nezávislosti naznačily, že v polské veřejnosti se dávají do pohybu nezanedbatelné síly, které evokují pnutí 80. let. Jsou vyvolány rostoucími sociálními problémy a obavami ze ztráty polské suverenity v rámci Evropské unie. Na straně 4 přinášíme dva pohledy na rozjitřenou situaci kolem Pochodu nezávislosti.

„Nedáme víru, zemi, řeč – KPN“ (KPN – Konfederace nezávislého Polska, podzemní organizace). Transparent v roce 1983 na Jasné Hoře na celostátní mariánské pouti do Čenstochové.
Foto Ota Nepilý

KOMENTÁŘ JIŘÍHO PLOCKA

Proměny světla

Každý den má svou noc. A po ní ráno a světlo. Tomu nelze utéci, a i kdybychom si stokrát postavili hlavu, jsme s tímto rytmem svázáni od narození po smrt. Nespat v noci lze jednou, dvakrát, ale ne trvale. Potlačení spánku vede nejdříve k vyčerpání těla a pak k jeho smrti. Žádné podpůrné prostředky ani sebelepší úmysl, jak strávit čas nespaní, na tom nic nezmění.

Naše planeta má také svůj den a noc, ráno se začíná ještě za tmy, slunovratem. Odvykli jsme prožívat tento den jako nejdůležitější bod každoročního přírodního cyklu: počátek návratu životodárného a „nepřemožitelného“ světla. Ve starém Římě mu ještě tak říkali: Sol invictus. My už ne, protože jej bereme jako samozřejmost a svou

existenci jsme si pojistili skleníky, dovozem ovce z Afriky a plynovým nebo elektrickým topením. A myslíme si, že to nemůže být jinak.

I duše, jež žije skrze tělo, má svůj den a noc. A má i svůj rytmus vyššího řádu, jenž odpovídá průběhu roku. Ne náhodou v severských zemích, kde se projevuje životodárnost slunce nejsilněji, protože je ho tam málo, je zima obdobím zvýšeného nárůstu depresí. Ty člověka vyčerpávají a zneschopňují. Ztrácí se mu životní smysl a cíl.

Slunce je světlo života. „Já jsem světlo světa; kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života,“ (Jan 8, 12) pravil kdysi jeden muž, který vykonal několik podivuhodných skutků, z nichž nejvýznamnějším je obětování sebe

sama z lásky k lidem. Je úplně lhostejné, kdy se fyzicky narodil, jak vypadal a co všechno vlastně udělal. Nemohl se totiž narodit jindy než v období zrození Světla, a přestože jej ukřižovali, nepřemohli jej. Světlo nelze přemoci. Je věčné.

Komerční „šlensství“ vánočního období není v posledku nic špatného. To je realita, která dosvědčuje, jakou ohromnou potencií a vpravdě kosmickou energií rituál Vánoc oplývá. Dosvědčuje na druhé straně i stav lidského (ne)vědomí. Je pouze na nás, jestli se budeme chovat jako šlenci, anebo se v klidu sejdem u jednoho skromného vánočního stolu se svými blízkými i s Ním, jenž přestože nám dal sám sebe, nechce za to nic. Taková je totiž jeho láska.

9 771804 889023

BEZ PARDONU

Solidarita mocných

Devětadvacet českých lékařů vyrazilo na pomoc Slovensku. Jelikož se jednalo o vojáky, kteří to dostali rozkazem, nejedná se v pravém slova smyslu o stávkokaze. Spíše jsou na místě rozpaky než pohoršení. Navíc při představě, že by měli nahradit 1200 slovenských lékařů, kteří „poděkovali a odešli“, bylo jasné, že se jedná o pomoc pouze symbolickou. Zbývá rozluštit, kdo měl pomoci komu a v čem.

Představa, že Češi zachraňovali Slováky, je naivní. Rovněž nešlo o kolegiální výpomoc českých doktorů slovenským. Ve skutečnosti čeští lékaři podporovali protest nespokojených slovenských kolegů, nikoli slovenskou vládu. Humanitární pomoc, o které hovořil český ministr zdravotnictví při podpisu dohody, můžeme rovněž vyloučit, pokud tedy humanitární krizí nemyslel zdravotní politiku svých slovenských kolegů ministrů.

Čeští vojáci byli ve skutečnosti vysláni na pomoc slovenské vládě. Šlo o projev solidarity mocných. Spojení neoblíbeností u voličů, nedůvěrou občanů a neschopností řešit skutečné problémy lidí, jsou si čeští a slovenští politici vzájemně oporou. Tak nějak si zbyli v situaci, kdy proměňují zdravotnické systémy z péče o zdraví lidí na byznys s lidským zdravím. Jejich neoliberalním ideálem je pacient, který platí, kudy chodí, a co nejlevnější doktor, aby co nejvíce peněz zůstalo podnikatelům s léky, přístroji a majitelům zprivatizovaných zdravotních zařízení. Tito podnikatelé, zdá se, v jejich očích ztělesňují kýžený volný trh, prostý regulace a státního vměšování.

Pokud jde o protest nemocničních lékařů, politici vsadili na lidskou závist. Líčí protestující jako chamtivce, kteří v krizi myslí jen na sebe. Politici se pak stylizují do role vydíraných chudáků, kteří vlastními těly brání před doktorem prázdnou státní kasu. Těch dvacet devět vojáků, vyslaných na žádost politicky spřízněné sousední premiérky, nás pak má přesvědčit, že politikům zdraví člověka není lhostejné. Je to ovšem tak průhledné, až je to trapné: Jsme jim lhostejní jak nemocní, tak zdraví.

IVAN HOFFMAN

VÝROČÍ

Radim Hladík (* 13. 12. 1946)

Již pětadesát let se dožívá špičkový český kytarista Radim Hladík. Jako student konzervatoře začal hrát v 15 letech se skupinou Komety (střední školu nikdy nedokončil), později působil jako člen souborů Matadors a Blue Effect. Byl u nás průkopníkem používání boosteru a dalších efektů, spolupracoval také s folkařem Jaroslavem Hutkou nebo se slovenským zpěvákem Pavolem Hammelem. Je významným producentem (např. Chinaski) i autorem filmové hudby (Český lev za Zapomenuté světo).

Miloš Zeman: Obětujme Řecko

Ekonomická krize států eurozóny se prohlubuje do té míry, že mnozí politici i někteří ekonomové zmiňují konec jednotné evropské měny, a dokonce rozpad Evropské unie. Evropští lídři, německá kancléřka Angela Merkelová, francouzský prezident Nicolas Sarkozy, předseda Evropské rady Herman van Rompuy a předseda Evropské komise José Manuel Barroso, při záchranných scénářích diskutují o politické unii, tedy vlastně o jednom evropském státu po vzoru Spojených států amerických. Zatímco na euroloži se debatuje o federalizaci unie, čeští politici v podpalubí se přou, zda tato loď ztroskotá, nebo vítězně dopluje do přístavu. Miloš Zeman, bývalý premiér a prognostik, v rozhovoru pro Kulturní noviny euroloži věří, ale chce ji zbvít řecké zátěže.

Bude druhá vlna finanční krize v Evropské unii pro eurozónu smrtelná? Ekonomové tuto krizi v roce 2008 předvívali, a hovořili o růstu ekonomiky ve tvaru W.

Já už jsem několikrát upozornil na to, že finančně-ekonomická krize neprobíhá tak, že bychom ji mohli znázornit písmenem W, ale písmenem L. Podobně jako v japonské ekonomice, kde už 10 let probíhá stagnace. A skutečnost je taková, že my jsme se ode dna vůbec neodrazili, jak by odpovídalo dvojitému vé. My se pořád pohybujeme na dně, ale na rozdíl od potápěčů nemáme skafandr. Tím „my“ myslím Česko, Evropskou unii a Spojené státy. Tento vývoj nelze vztáhnout obecně na světovou ekonomiku, protože

Brazílie, Indie, Rusko a Čína se z globální ekonomické krize vymykají.

Jaké jsou příčiny toho, že se v tomto roce v eurozóně propad ekonomiky šíří jako nemoc, která zasáhla již několik států?

Příčinou jsou bankéři, a finanční sektor obecně. Bankéři obchodují s produkty, které nemají reálnou hodnotu, viz takzvané deriváty. Proto podporují myšlenku zdanění finančních transakcí, kterou již začíná přejímat Evropská unie.

Jaký další vývoj očekává prognostik Miloš Zeman? Dojde ke krachu projektu společné měny, nebo dokonce k rozpadu unie?

Naopak. Každá krize posiluje, a Evropská unie po krizi posílí tím, že zavede jednotnou fiskální a daňovou politiku, kterou dosud nemá. Ale uvítal bych, kdyby z eurozóny vypadlo Řecko, které neplní závazky, jež se eurozóny týkají.

Tyto závazky, především dodržování Maastrichtských kritérií, neplní například ani Francie a Německo.

Ale v daleko menší míře. A když tady bude alespoň jeden odstrašující příklad, pokud možno právě u malé ekonomiky, jako je řecká, tak to ostatním zemím Evropské unie jenom prospěje.

Co říkáte na známý Baťův výrok, že ekonomické krize jsou jen důsledkem morální a mravní krize společnosti?

Já si nesmírně vážím Tomáše i Jana Bati a souhlasím s tím, že pokud jsme díky kupónové privatizaci dopustili, aby naši ekonomiku ovládli nikoliv Baťové a Čubové ze Slušovic, ale Viktori Kození, Tomáši Pitrové, Radovani Krejčí a další a další, tak právě tito lidé vytvořili morální krizi. Ale za jediný lék na léčení morální krize považuji zavedení zákona o prokázání původu příjmu a majetku. Ať každý podnikatel přizná, jak ke svému majetku přišel, včetně například pana Babiše. Když se ukáže, že k němu přišel poctivě, tak se před ním hluboce skloním. Jestliže nepoctivě, myslím si, že vězeňské kapacity nebyly dosud vyčerpány. Místo zvěstí o boji proti korupci je zapotřebí, jak jsem uvedl, uzákonit majetková přiznání. To je jediný skutečně účinný protikorupční zákon a ostatní je pouze zakrývání problémů.

Jaký by měl být prezident, který nastoupí po Václavu Klausovi? Měl by být symbolem potírání korupce, jako byl třeba Václav Havel symbolem sametové revoluce?

Inteligence politiků je dnes nižší než inteligence voličů. A to z toho důvodu, že politici jsou vystaveni většímu pokušení korupčního jednání než řadoví občané. A ať už si občané vyberou jakéhokoliv prezidenta, měli by to být právě oni, a nikoliv těch 281 poslanců a senátorů. Odpovědnost bude na nich, a nebudou se moci na kohokoli vymlouvat.

Připravil PAVEL KOVÁŘ.

Násilí coby nástroj politiky

Fyzický odstup mezi vládní politickou reprezentací a občany se zvětšuje. Vládní reprezentace má větší potřebu opírat svou obranu o fyzickou sílu.

PATRIK EICHLER

Zprávy o útoku na ostrov Utøya jste mohli všichni sledovat v médiích, takže není potřeba hovořit zde o něm znovu. Zhruba tak začala své vystoupení na sjezdu Strany evropských socialistů v Bruselu koncem listopadu mladá norská sociální demokratka. Připomínala pak místo toho jednotlivé fyzické útoky na levicové aktivisty – zejména na Balkáně, a stále početnější žhářské útoky – zejména v Německu. Společným jmenovatelem útoků na evropské mladé sociální demokraty, jejich organizace a majetek je podle ní aktivita neonacistů z domácí radikální pravice.

Jen Berlín zažil v tomto roce hned několik žhářských útoků na majetek různých levicových organizací. Těmi nejvýznamnějšími pak byly útoky z 26. června a 9. listopadu na Anton-Schmaus-Haus, sídlo Socialistické mládeže Německa (SJD – Die Falken). Druhý z útoků se přitom odehrál, píše se v prohlášení solidarity Mladých evropských socialistů – ECOSY „na výročí křišťálové noci, noci násilných útoků na židovské obyvatelstvo a majetek spáchaný nacistickým Německem v roce 1938. (...) Mladí evropští socialisté důrazně odsuzují tyto případy pravicově-extremistického násilí a vyzývají všechny demokratické síly ve společnosti k aktivnímu boji s pravicovým extremismem ve všech jeho podobách.“

Kromě extremismu se pak mluví ve výše zmíněné panelové debatě věnovali třeba nezaměstnanosti mezi mladými a strachu z budoucnosti, který je velkým podnětem k násilí. Když víte, jak velká je nezaměstnanost mezi mladými a zároveň víte, že nepodaří-li se vám najít práci do tří let po skončení školy, ztrácíte většinu možností profesního uplatnění pro celý život, těžko očekávat něco jiného než rostoucí nespokojenost a hledání zastupných cílů pro její vybití.

Násilí coby nástroj

České prostředí je na tom hůře než německé. Teprve v posledních letech se k nám vracejí obecněji uvědomované hranice mezi politickými proudy. Upozorňovat, že součástí tradice neonacismu je také křišťálová noc a série fyzických útoků zejména z devadesátých let a že nás před těmito útoky ani dnes nic v myšlení radikální pravice nebrání, by bylo považováno za přehnané až populistické. Oslabené je i spojení s druhou světovou válkou jako největší katastrofou moderních evropských dějin.

V české politice je tak oprávněné stavět se proti evropské integraci, přestože je to právě ona, co mělo zabránit opakování násilného konfliktu

podobného druhé světové válce. Je možné veřejně strašit sudetskými Němci i muslimy, vyzývat k omezení všeobecného volebního práva nebo navrhovat stavbu segregančních táborů pro lidi bez domova.

Hůře jsme na tom i proto, že v českém prostředí nejde o střety, kde na jedné nebo na obou stranách stojí takzvaní extremisté, ale že jde o vstup násilí do politiky spojený namnoze s volenými představiteli státu či měst. Příkladem mohou být snahy o vyvolání násilného konfliktu s demonstranty, o což se na odborářských shromážděních opakovaně pokoušejí ministři za TOP 09. V takovém případě nejde o násilné řešení skupinového konfliktu, ale o snahu využít násilný konflikt coby nástroj politického boje.

Poprvé za dlouhá léta byly při jedné z letních odborářských demonstrací uzavřeny uličky kolem Sněmovny na pražské Malé Straně kovovými zátarasy. To samé se pak opakovalo, když jednotliví občané vyjadřovali před Sněmovnou začátkem listopadu podporu obstrukcím levicové opozice. Půl roku předtím – přes formálně existující zákaz demonstrací ve stometrovém okruhu kolem Sněmovny – by nebyl problém v průvodu dojít pod okna jejího jednacího sálu.

To je proměna, ke které došlo během letošního roku. Nejenže se zvyšuje fyzický odstup mezi vládní politickou reprezentací a občany. Do toho vztahu jsou přidávány další překážky a zátarasy. Vládní reprezentace má větší potřebu opírat svou obranu o fyzickou sílu.

Patrik Eichler (1984) je novinář, komentátor Deníku Referendum, pracuje v Masarykově demokratické akademii.

Idyllický ostrov Utøya se stal neblahým symbolem. Foto Urban People

Příběh egyptské revoluce

Ačkoliv od elektrizujících protestů na káhirském náměstí Tahrír, které se staly symbolem dalších nepokojů v arabském světě, okupačních hnutí ve Spojených státech a v řadě zemí po celém světě, uplynulo deset měsíců, nelze hovořit o tom, že je egyptská revoluce završena. Právě uplynulší první kolo voleb nenaznačuje, že by její výsledky vedly k radikálním změnám.

DANIEL VESELÝ

Od roku 2008 jsme v Egyptě mohli pozorovat zvyšující se nespokojenost obyvatelstva s rostoucími cenami základních potravin, na nichž je závislá polovina Egyptanů. To lze přičíst potravinové krizi, která toho roku zasáhla i řadu jiných zemí. Důsledky této krize a strukturálních opatření naordinovaných Egyptu Mezinárodním měnovým fondem, jako i masová nespokojenost se zkorumpovanou státní správou, s nedostačujícím socioeko-

přidaly významné egyptské osobnosti a politické síly: nositel Nobelovy ceny za mír a bývalý šéf Mezinárodní agentury pro atomovou energii Mohamed El Baradej, jenž se sám pasoval do čela hnutí odporu, a režimem zakázané Muslimské bratrstvo. Protestující uvítali, když se do krizové situace vložila armáda, protože Egyptané si armády tradičně váží víc než policie. Když Mubárak vystoupil ve státní televizi, kde sliboval, že rozpustí vládu, ale svou funkci nepoloží, bylo všem už definitivně jasné, že je to právě on, kdo personifikuje utlačovatelský

1981 stál na jedné osobě a nepotismu, převzala pod vedením Nejvyšší rady ozbrojených sil (SCAF) odpovědnost za stát s cílem zachovat v něm bezpečnost a dovést ho ke svobodným volbám.

A jaké jsou vlastně výdobytky a negativa dosavadní protivládní rebelie v Egyptě? Prvních pět měsíců vlády egyptské armády symbolizovalo lavírování mezi kroky k pluralitní politice a snahami o zachování statu quo. Vláda v březnu úspěšně provedla referendum o částečných změnách ústavy. Přijetím pozměněné ústavy de facto ukončila stav právního vakua a politickým změnám vytýčila ústavní rámec. Svoboda, dá-li se tak stav v postmubárakovském Egyptě nazvat, přinesla větší volnost a různorodost tisku, posílení práv odborů a jejich činnosti či fungování nezávislých revolučních platforem, například Hnutí 6. dubna. Zároveň byla obnovena činnost zakázaných islamistických skupin, zejména Muslimského bratrstva. Na druhou stranu se již v dubnu uskutečnily další protesty proti pokračující aplikaci stanného práva a zatýkání demonstrantů ze strany vlády. V červenci dokonce došlo k dočasnému obsazení náměstí Tahrír a vyhlášení „druhé revoluce“. Nespokojení lidé obviňovali vládu z flagrantního porušování lidských práv a neochoty předat moc do rukou civilní vlády. Vážná obvinění o porušování lidských práv v novém Egyptě jsou potvrzena aktuální studií *Amnesty International*, která informuje o tom, že v postmubárakovském Egyptě bylo vojenskými tribunály odsouzeno 12 000 lidí bez řádného procesního řízení.

V listopadu, několik týdnů před volbami, začal hněv v ulicích opět kvasit a vyústil ve srážky s bezpečnostními silami. O život při protivládních potyčkách přišlo 42 demonstrujících. První ze tří kol demokratických voleb v Egyptě bylo tedy poskvřeno krví. Nicméně voleb se zúčastnilo 62 procent voličů, což byla nevidaná věc od dob faraónů, jak poznamenal předseda hlavní volební komise Abdel Moez Ibrahim. První kolo voleb se 40 procenty hlasů vyhrála politická platforma Muslimského bratrstva Strana svobody a spravedlnosti. Na druhém místě se s 25 procenty voličských hlasů umístila ultrakonzervativní salafistická Strana Al-Núr a na třetím liberální seskupení Egyptský blok. Je předčasně pronášet zasvěcené komentáře k dosud neuzavřeným volbám. Již nyní ale panují obavy z toho, že se na prvních dvou místech umístily islamistické síly. Avšak někteří analytici vidí problém spíše v armádních kruzích, které jsou stále podporovány USA částkou 1,3 miliardy dolarů ročně. Diplomatická deprese z roku 2008 čerstvě publikovaná *WikiLeaks* hovoří o tom, že v případě Mubárakova pádu bude armáda spolupracovat s kýmkoliv, kdo se nebude plést do jejích obchodních zájmů.

Reportérka Anjali Kamatová, jež situaci v Egyptě několik posledních týdnů monitorovala, v relaci *Democracy Now!* uvedla, že následující měsíce budou poznamenány souborem politických stran s SCAF, která se nechce úplně vzdát své moci: „Nemyslím si, že by se v Egyptě někdo bál nastolení šariji nebo talibanizace země. Lidé se spíš bojí, že vládní strany budou se SCAF uzavírat dohody v neprospěch obyčejných lidí.“ Egypt na cestě k suverenitě čeká ještě řada zatěžkávacích zkoušek.

Daniel Veselý (1978) je překladatel a publicista.

ODPOSLECH

Hraběcí rady

Dramatické hlasování o vládním návrhu „reform“ přineslo nejednu poučnou cestu do hlubin poslancovy duše, jejímž obsahem je zpravidla mimořádně nechutná kombinace hodného Fridolína a cynického sobce. 5. listopadu se ještě Martin Doktor počítal k vítězům. Oddanost straně, která s ním do dvou týdnů zametla, projevil také zajímavou myšlenkovou ekvilibristikou, již reagoval na následující slova sociálnědemokratického poslance Jaroslava Vandase: *Při projednávání novely zákona o DPH na rozpočtovém výboru mě zaujala drobná epizoda, která charakterizuje přístup pravice. Když padl dotaz na to, jak bude kompenzován dopad na cenu učebnic, pronesl jeden koaliční poslanec poznámku: tak přestane kouřit. (...) Když už jsme u těch dětí, bylo pro mě velice tristní zjištění, že v době, kdy blahodárný účinek vládních reforem ještě nepůsobí, nemají rodiče až poloviny dětí ve třídě na to, aby jejich dítě mohlo jet na školní výlet. Jak se předpokládá úprava projeví v kapsách občanů, není třeba dále rozvíjet. Člověk jenom žasne nad rozbory dopadů zvýšení základní sazby na konečného spotřebitele. Copak jsou tvůrci těchto rozborů tak naivní, že to tak bude? Nebo pak je jediná možnost, že bychom se vrátili k centrálně řízené ekonomice. Je třeba ale podotknout, že se pozitivně projeví snížení horní sazby daně asi ne u konečných spotřebitelů, ale určitě u výrobců a distributorů alkoholu a cigaret. Michal Doktor se k autorství výše citovaného návrhu vzápětí přihlásil faktickou poznámkou: Ano, pane kolego, jsem hluboce přesvědčen o tom, že dostane-li se rodina do situace, kdy řeší výběr mezi tím, zda utracet za cigarety, nebo knihy a učebnice pro své děti, má omezit kouření. Jsem hluboce přesvědčen o tom, že má-li na výběr, nebo musí-li mít na výběr mezi školním výletem svých dětí, tabákovou či alkoholovou závislostí otce či někoho jiného v rodině, musí omezit spotřebu za cigarety a alkohol a případně léčit, respektive odstranit svou závislost, to jsem hluboce přesvědčen. Je to také základní kategorický a filosofický rozdíl mezi politikou sociální demokracie a postojem ODS. Já řeknu: zbavte se své závislosti a seřadte si řádné priority a dejte dopředu ty, které vás učiní schopným uspět v konkurenčním boji. Vy řeknete: ponechte si své návyky a boháčům sebereme peníze, které vám dáme, abyste si mohli ponechat své cigarety a alkohol. Vida, jak je to jednoduché: odhodíme cigarety a krize bude okamžitě zažehnána. Škoda, že dny Martina Doktora v politice jsou sečteny. Možná by ještě něco trefného poradil nekuřákům.*

jg

nomickým vývojem země, absencí občanských svobod, vyústily v zásadní změny, jichž jsme byli letos v Egyptě svědky.

Samotné protesty, které začaly v úterý 25. ledna 2010, byly inspirovány událostmi v Tunisku, kterým otřásl demonstrace vyvolané nezaměstnaností a korupcí a demonstračním upálením mladého nezaměstnaného prodáváče ovoce a zeleniny Muhameda Buazíziho. Jiskra přeskočila hranice a rozničila revoluční plameny v Egyptě. Tisíce Egyptanů vyšly do ulic, aby daly najevo svou nespokojenost s nezaměstnaností, prohlubující se chudobou, epidemickou korupcí ve státním aparátu a autokratickou vládou prezidenta Husního Mubáraka, který se zásadní podporou Bílého domu třímá otěže moci od roku 1981.

Vláda na protesty zareagovala blokádou sociálních sítí Twitter a Facebook, jež nově zajišťovaly způsob organizace protestních akcí, komunikaci a bleskové šíření informací mezi demonstranty a veřejností. Tento represivní krok egyptskému establishmentu zasadil osudnou ránu. Egyptské povstání, které se postupně rozšiřovalo i do dalších měst, tak přitáhlo mimořádnou pozornost mezinárodního společenství a světových médií. Obzvláště perfektní mediální pokrytí celé revoluce až do Mubárakova pádu a následujících dní zajistila katarská televizní stanice *Al-Džazíra*, jež zprostředkovala skutečnou televizní revoluci, a to v podstatě minutu po minutě.

V průběhu následujících dvou dní povstání útočila na pokojně demonstrující Egyptany egyptská policie, včetně provokatérů v civilu nadopovaných drogami, a zasypala je ranami pendreků, granáty se slzným plynem a přivaly z vodních děl. Na stranu „ulice“, jejíž volání se slilo v základní požadavek – odstoupení Husního Mubáraka z prezidentského úřadu – se

režim a že musí padnout stůj co stůj. Krátce poté, co v televizním vystoupení americký prezident Obama prohlásil, že osobně Mubáraka vyzval, aby učinil „patričtné kroky“ k reformě, tak v pátek 11. února, po osmnácti dnech masových protestů a okupace náměstí Tahrír, Mubárak konečně odstoupil.

Tato okolnost odhalila, kdo vlastně Egyptu vládne. Barack Obama ve skutečnosti držel Mubáraka do jeho posledního dechu. To je pro zahraniční politiku USA dlouhodobě příznačné. Ještě rok před jeho pádem ho Obama označil za ukázkového lídra, na něhož je velké spolehnutí. Dokud klientský režim Bílého domu vedl spolehlivý satrapa, bylo vše v pořádku, nehledě na takové malichernosti, jako je porušování lidských práv. Mubárakova vláda se podle autorů analýzy *Torture in Egypt* z roku 2007 uchylovala k systematickému mučení zadržovaných osob a vězňů s tím, že se „mučení stalo rutinní záležitostí uplatňovanou každý den“. Lidskoprávní instituce *The Egyptian Organization for Human Rights* loni zveřejnila zprávu, podle níž byl v průběhu let 2000 až 2009 v egyptských žalářích každý měsíc umučen jeden člověk. Za necelé tři týdny egyptského povstání proti Mubárakově vládě bezpečnostní složky usmrtily nejméně 846 lidí.

K úspěšnému průběhu povstání přispělo několik faktorů: vývoj v Tunisku a nezávislost armády na režimu. Tuniský revoluční scénář prolomil nedotknutelnost autoritářských a diktátorských režimů. Na první pohled dechberoucí občanská mobilizace hlavně v centru egyptské revoluce na náměstí Tahrír však nebyla romantický dílem náhlého vzplanutí davů, ale výsledkem procesů, které v egyptské společnosti probíhaly asi deset let, jak dokumentuje islamoložka Zora Hesová. Jakmile egyptská armáda 11. února opustila režim, jenž od roku

Den nezávislosti – den změny?

V Polsku to začíná vřít. Symboly vlastní identity nabývají na síle v době, kdy v konfrontaci s realitou evropského sjednocování dochází i na problémy politické a sociální. Náš spolupracovník, který dokumentoval jako fotograf polská občanská hnutí v 80. letech, komentuje události kolem významného polského svátku.

OTA NEPIŁY

Den nezávislosti 11. listopadu je polský státní svátek – stejně jako u nás vznik Československa 28. října. Polsko bylo do 11. listopadu 1918 celých 123 let rozděleno mezi okolní mocnosti. Poslední roky, včetně roku 2010, se svátku aktivně chopila krajní pravice, médií označovaná jako extrémní nacionalisté a neonacisté, která se snažila u tohoto výročí zviditelnit. Ještě vloni se postavila do cesty jejich pochodu hráz, která jej měla zdržet, což se i podařilo a plánovanou trasou pochod neprošel. Hráz tvořili antifašisté – Antifa, pacifisté a lidé, kteří s krajní pravici nesouhlasí.

Jenže situace v polské společnosti se výrazně mění. Mnoho lidí začíná být rozčarováno z přístupu a praktik EU i vlastní elity, která dle nich slouží především zájmům evropské integrace a světové globalizace, což v Polsku způsobilo úpadek vlastního průmyslu a zemědělství. Zvyšuje se chudoba. Poláci začínají vidět v omezeních, instrukcích a kvótách EU ohrožení vlastní suverenity a nezávislosti. Vláda premiéra Donalda Tuska podle mnohých neslouží zájmům polského národa, ale především zájmům EU. Poláci,

kteří byli vždycky hrdí na svůj národ, se nyní zdvihají z apatie a beznaděje posledních let.

Ke státnímu svátku a Pochodu nezávislosti se přidává stále širší spektrum polské společnosti a už to zdaleka není jen záležitost krajní pravice. Jenže spontánní účast mnoha občanů je nežádoucí pro integrační plány současné vlády, která má spíše vizi nového celoevropského státu než nezávislého státu národního. A protože má v rukou hlavní televizní stanice, rádia a hlavní deník Gazeta Wyborcza, tak toho využila a řadu dní před 11. listopadem lidi varovala a prezentovala Pochod nezávislosti jako akci neonacistů, ke které není dobré se přidávat. Dokonce vyzývala občany, aby se tomuto pochodu postavili a udělali mu pod heslem „Fašismus neprojde“ hráz z vlastních těl.

Toho se chytili bojovní anarchisté prezentující se jako „Antifa“ a vyzvali své kolegy ze zahraničí, aby jim přišli pomoci zastavit plánovaný pochod. Nejvíce přijelo Němců, uvádí se, že i několik stovek. Ti byli velmi agresivní. V černém a maskování v kuklách nebo aspoň v šálách, se pohybovali ve větších skupinách po Varšavě a napadali osamocené občany či skupinky mající nějaký polský národní

symbol – vlajku, vlaječku, či polskou orlici. Zaútočili i na přehlídku polských veteránů z války v dobových uniformách a s dobovými zbraněmi a plivali jim na uniformy a do obličejů. Policie své občany příliš nechránila, ale když už agrese „antifašistů“ přerostla jistou mez, začala je zatýkat. Do začátku Pochodu nezávislosti bylo zatčeno asi 200 výtržníků, zhruba z poloviny Němci. Na hlavní třídě, kousek od náměstí Konstituce, kde se shromažďovali lidé k pochodu, stála hráz maskovaných „antifašistů“ a dalších lidí v počtu asi 200 až 300, které chránily z obou stran kordony policie. Mezitím se na náměstí Konstituce shromáždily davy lidí. Průvod musel být odkloněn.

Od začátku příprav k pochodu byla snaha celou akci zdiskreditovat vyprovokovanými konflikty na okrajích shromáždění. Bylo zničeno několik aut a několik lokálních bitek pak řadu hodin prezentovali ve všech hlavních polských televizích. Současně však ze skutečného pochodu neukázali ani jediný záběr. Někteří jeho účastníci ani nevěděli, že se bitky odehrály, neboť zažili pokojný a důstojný pochod polských patriotů. Když se reportérky TV ptaly, zda neonacisté v pochodu vykřikovali

nějaká urážlivá a rasistická hesla, tak odpověděla: „Ano, hlavně Bůh, čest a vlast!“ Nejvíce se provolávalo „Čest a sláva hrdinům“, na památku padlým za svobodu Polska. Lidé nesli mnoho zajímavých hesel, např. „Láska k Bohu a k vlastní zemi není fašismus“ nebo „11. listopadu je svátek všech svobodných Poláků a nechci, pane Michniku, abyste ze mne dělal fašistu a antisemitu“. Strážlivé odhady tvrdí, že se pochodu zúčastnilo minimálně 30 až 50 tisíc lidí, některé odhady mluví až o 80 tisících.

V pozadí tohoto hnutí se shodou okolností ocitli sportovní fanoušci, hlavně fotbaloví, kteří protestují proti politice Donalda Tuska i na jiných demonstracích a sportovních akcích, kde jsou hlasitě slyšet. V posledních měsících se však chovali sporádně a nedopouštěli se násilí. Politická elita je přitom házi do jednoho pytle s fašisty; pochodu se jich zúčastnilo kolem pěti tisíc.

Lidem v Polsku se začíná vracet naděje a národní hrdost, mnozí se cítí probuzeni z mnohaleté apatie a znovu začínají cítit solidaritu, která byla kdysi počátkem proměny východní Evropy.

Ota Nepilý (1962) je fotograf.

Polská přetahovaná o symboly

Vypjaté prožívání a využívání národních symbolů s sebou přináší i rizika nedostatku reflexe a jednostrannosti. V době, kdy už nelze hovořit o totalitním útlaku a jasném nepříteli, je nutno kriticky zkoumat hodnotovou a ideovou orientaci jednotlivých aktérů na politické scéně.

MICHALA BENEŠOVÁ

V posledních letech využila zejména polská pravice příležitosti oslav obnovy nezávislosti moderního polského státu k propagaci své vize patriotismu. Už v loňském roce zažila Varšava Pochod nezávislosti organizovaný a podporovaný řadou pravicových organizací, ale i protest z opačné strany společensko-politického spektra. I tehdy došlo mimo jiné k násilným konfliktům. V Polsku se v posledních měsících stále silněji rozevírají pomyslné nůžky mezi „pravici“ a „levici“. Letošní oslavy „dne nezávislosti“ se staly dokladem toho, nakolik je v současné době polská společnost rozštěpená.

Začít musím osobněji: letošní Pochod nezávislosti jsem sama nezazila. Znáám však polské prostředí a již dříve jsem byla svědkem řady událostí a akcí, za nimiž stáli organizátoři jak Pochodu nezávislosti, tak jeho „blokád“. Mnoho nejpalčivějších problémů, jež jsou s podobnými akcemi spojeny, se totiž týká jejich hlubšího, resp. širšího pozadí – a tedy i jevů obecnějších, které dnešní Polsko trápí.

Oficiálně chtěli organizátoři pochodu „manifestovat svoji národní hrdost a svůj vztah k suverénnímu polskému státu“ (jak si lze přečíst mimo jiné na webových stránkách akce). „Silný a moderní stát“ se má opírat o národní identitu, tradici a křesťanské hodnoty, nemá být předmětem, ale podmětem, suverénním subjektem na poli mezinárodní politiky. Takto pojmávané „silné a velké Polsko“ má být zárukou úspěchu (?) nejen národa jako celku, ale i každého jednotlivce. Ideálem organizátorů současného Pochodu nezávislosti je návrat k meziválečným tradicím, ostatně přímo se hlásí k odkazu meziválečné Národní demokracie. Ne náhodou pak letošní pochod směřoval k pomníku Romana Dmowského (pozn. red.: významný a kontroverzní politik,

spolupracovník obnovy polské nezávislosti, vyhraněný nacionalista a antisemita).

Hovořili však organizátoři akce o „národní hrdosti“ a „národních tradicích“, připomeňme, kdo za celou věc stojí. Pochod nezávislosti organizují Všepolská mládež a Národně-radikální tábor. Všepolská mládež se profiluje jako nacionalistické uskupení kladoucí si za cíl výchovu mládeže v národním a katolickém duchu, chápaném však leckdy svézázně. Boj proti „tolerancionismu“ je pak jen logickým důsledkem... I Národně-radikální tábor si klade za cíl vybudování „Velkého Polska“, přičemž demokracii považuje za „režim nepřátelský vůči evropské civilizaci“, odmítá „osvícenskou ideologii lidských práv“, mezinárodní politiku hodlá realizovat výlučně na podkladě zájmů polského národa a registrované partnerství homosexuálů pokládá za nebezpečné narušení nejen výchovy mládeže, ale celé národní jednoty (tak alespoň praví Ideové prohlášení Národně-radikálního tábora). Pochod nezávislosti oficiálně podporují například poslanec Maciej Giertych, jemuž v současné evropské politice chybí druhý generál Franco a který proslul tezí o „odstranitelnosti“ homosexuality, neúnavný prezidentský kandidát Janusz Korwin Mikke, poněkud excentrický zastávající absolutní volnosti trhu i trestu smrti, nebo rusistka a politoložka Anna Ražná, která si pod „morální obrodou Poláků“ představuje ovoce spojení národa s katolickou církví za samozřejmou podpory Radia Maryja.

Když už si tedy kolem 11. listopadu kládeme otázku, jaký patriotismus a jakou vizi národa budeme propagovat, chceme skutečně podporovat výše zmíněné? Jistě není nic závadného na tom, vyjádří-li někdo svobodně svůj (kladný) vztah k vlasti. Činí-li tak ale pod hlavičkou organizací, jejichž vize polskosti vylučuje a diskriminuje všechny ty, kteří se do jejich národověcko-katolického schématu nehodí, musí si

být vědom toho, jaké dodatečné konotace jeho vyjádření získá a čemu vlastně přitakává. Značná část polské společnosti však podobné myšlenky považuje za nepřijatelné a nebezpečné. I proto se v tentýž den sešla uprostřed Varšavy skupina lidí, aby manifestaci a pokojnou blokádou vyjádřila svůj nesouhlas s ideami, jež v ten den pravice a její příznivci propagovali. Iniciativou „Barevná nezávislá“ (Kolorowa Niepodległa), sdružující celou řadu organizací, neformálních uskupení i jednotlivců, chtěla nabídnout jinou vizi Polska. Polska kulturně i etnický různorodého, otevřeného, kde svoboda a práva jednotlivce neznamenaají automaticky nahodání a ohrožení teoretické „jednoty národa“. Zaštitování se národní martyrologií a nacionalistickými tradicemi pokládali odpůrci Pochodu nezávislosti za výraz občanské bezradnosti a tápání. Zároveň však měla být jejich manifestace, připomínající spíše radostný happening, apelem všem těm, kteří s radikálně pravicovou vizí Polska nesouhlasí, aby nesešli doma u televize a ukázali, že přemýšlejí o Polsku lze i v jiných kategoriích.

Právě to je totiž nejzásadnější otázka, kterou události 11. listopadu vyvolaly. Jak rozumět onomu tolikrát skloňovanému patriotismu? Je to opravdu slovo, které patří pouze pravici (jak se často pravice, minimálně polská, tváří)? I řada polských levicových aktivistů a intelektuálů si nechce nechat sebrat právo cítit se patrioty. A jak správně při své nedávné návštěvě Prahy podotkla Magdalena Błędowska, členka levicového sdružení Krytyka Polityczna a aktivní účastnice „Barevné nezávislé“, levice si tím zároveň sama sobě klade otázku: je téma patriotismu, vztahu k vlasti či obecně smýšlení v jednoznačně národních kategoriích vůbec něčím, co je dnes pro levici kruciální? Přemýšlíme o státu a společnosti, nebo o národu? Musí být dnešní správný vlastenec zároveň i správným katolíkem?

V Polsku mají samozřejmě podobné otázky specifické zabarvení. V polském veřejném životě hrají nejrůznější národní symboly mnohem zásadnější roli, než na co je zvyklý kupříkladu průměrný Čech. To, co se dnes v Polsku odehrává, je svézázným „bojem o symboly“ (a dobře to dokládá i nedávný volební úspěch Palikotova hnutí). Letošní výročí 11. listopadu skončilo boji s policií a řadou potyček. Vlastní komentář by si jistě zasloužil mediální obrázek varšavských událostí. Mnozí vnímali situaci jako soupeření dvou krajních, de facto stejnou měrou radikálních táborů. Případně se o odpůrcích pravicového pochodu nemluvilo vůbec a vyhocené konflikty byly prezentovány jako snaha vyprovokovat a diskreditovat jinak klidný průvod. Zpravodajství ovládly obrázky poničené Varšavy a mladých radikálů s kameny v rukou. Pochodu nezávislosti se jistě zúčastnila řada slušných občanů, ale radikální mládež házející například do řad policistů dělbuhy nešlo přehlédnout.

A právě pod nánosem podobných mediálních vděčných obrázků se podařilo poměrně úspěšně skrýt podstatu věci: o jakých hodnotách dnes pravice a levice vede spor? K jakým hodnotám mají blízko ti, kteří se na této škále politického spektra nedokážou nebo nechtějí jednoznačně definovat? A zejména – ve jménu jakých hodnot vyjadřují Poláci svoji národní hrdost? Konec konců i v rámci nedávné předvolební kampaně tvrdil Jarosław Kaczyński: zase tolik nevaří, když fotbaloví chuligáni zdemolují stadion, vždyť oni se pak na náměstích projeví jako dobří vlastenci. A před několika dny polský soud legalizoval keltský kříž a obrázek dehonostující homosexuály jako oficiální symboly jiného pravicově-nacionalistického uskupení, Národního obrození Polska...

Michala Benešová (1982) je polonistka.

Zdravotní reformy 2011...

V roce 2011 se skupině reformátorů, kteří dlouhodobě usilují o privatizaci zdravotnictví v České republice, na Slovensku, v Polsku a Maďarsku, konečně po 5 letech tvrdošijného úsilí u nás podařily první průlomové kroky navazující na jejich předchozí úspěchy na Slovensku.

LUDVÍK HOVORKA

Po neúspěchu Mirka Topolánka, Tomáše Julínka a Marka Šnajdra v letech 2007–2009 zdravotnictví v České republice pevně uchopil Miroslav Kalousek se svým poradcem – privatizátorem slovenského zdravotnictví –, bývalým ministrem Rudolfem Zajacem – v zádech.

Kalouskovi se opět podařil mistrný tah, když do vedení ministerstva zdravotnictví dosadil bývalého úspěšného ředitele Fakultní nemocnice v Hradci Králové MUDr. Leoše Hegera. Řada lékařů zajásala, protože z ministerstva byli postupně v čase odejiti arogantní Julínek, loutková ministryně Daniela Filipiová a Dana Jurásková a konečně i skutečný vládce ministerstva od roku 2006, bakalář Marek Šnajdr. Ten, aby neztratil svůj vliv na vývoj českého zdravotnictví, nechal se pro jistotu zvolit předsedou správní rady největší české zdravotní pojišťovny VZP.

Ministr Leoš Heger ještě odvolal bývalou náměstkyni Hellerovou a tím jeho personální změny skončily, neboť i za tento nesmělý krok sklidil obrovskou kritiku skutečných vládců ministerstva. V ostatních případech, například na lidi dosazené do čela státních nemocnic náměstkem Šnajdrem, si ministr nedovolil sáhnout s výjimkou ředitelky Nemocnice Bulovka, kterou byl nucen odvolat kvůli pochybení ve výběrovém řízení. Ministr Heger však nenaplnil očekávání většiny zdravotnické veřejnosti ani svá vlastní slova, když chtěl kultivovat české zdravotnictví bez revolučních změn.

Krátce po nástupu do funkce musel ministr čelit hroící personální krizi zdravotnictví v rámci hnutí lékařů *Děkujeme, odcházíme*. Hnutí představovalo jedinečnou šanci k nápravě pokřivených vztahů ve zdravotním systému, ze které měli politici skutečný strach. Bohužel z původních třinácti požadavků, včetně těch na řešení obrovské korupce, nakonec zůstal jenom požadavek mzdový. Akce lékařů však ministra přinutila otevřeně mluvit o existující korupci v nemocnicích i jinde ve zdravotnictví a přiměla jej učinit první nesmělé kroky v jejím potírání.

Po úspěšném překonání personální krize ve zdravotnictví se koalici většiny poslanců ODS, TOP 09, Starostů a nezávislých a VV podařilo opakovaně provládcovat poslaneckou sněmovnou změny zákonů o veřejném zdravotním pojištění, zbrusu nový zákon *o zdravotních službách, o speciálních zdravotních službách, o zdravotnické záchranné službě* a celou řadu dalších. Zákon se projednaly takovým stylem, že se večer před jednáním výboru pro zdravotnictví přinesly nové rozsáhlé pozměňovací návrhy, které poslanci ani neměli čas přečíst. Jejich největšími nositeli byli ministr Heger a poslanec Šnajdr. Na ministru zdravotnictví je vidět, že v podstatě rezignoval na své původní záměry a stal se pouhým nástrojem prosazování záměrů koalice, resp. byznysu.

Nové zákony: největší převrat od roku 1990

Ústavou zaručené právo každého občana na bezplatnou lékařskou péči je nově nahrazeno povinností zaplatit za veškeré zdravotní služby, které nebudou poskytovány v nejnižší

(základní) variantě. Je třeba si povšimnout, že zákon *o péči o zdraví lidu* je nahrazen zákonem *o zdravotních službách* (o nároku na nějaké zdravotní služby v naší ústavě přitom není ani zmínka a bezpochyby to má svůj význam).

Nejvidnější, základní varianta péče, na kterou bude mít každý nárok ze zdravotního pojištění, není nikde v zákoně popsána. Oproti tomu zdravotní péče v rozšířené variantě (za příplatek) bude popsána ve vyhlášce, kterou ministerstvo teprve vydá.

Občané se tak musí připravit na to, že budou platit poměrně hodně peněz, pokud se nespokojí s nejnižším lékařským výkonem. Ústavní Listina základních lidských práv a svobod jasně stanoví, že občané mají právo na bezplatnou lékařskou péči na základě zákona. Rozsah hrazení péče musí být obsažen přímo

a objektivní možnosti, což znamená, že stejné zdravotní služby mohou být různými poskytovateli zdravotních služeb prováděny podle konkrétních podmínek na různé úrovni. Občan tak již nebude mít záruku kvalitní správné péče a při pochybení zdravotnického zařízení se nedomůže svého práva ani u soudu.

Toto ustanovení je v rozporu s mezinárodní Úmluvou o lidských právech a biomedicině, která stanoví, že: „Jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví, včetně vědeckého výzkumu, je nutno provádět v souladu s příslušnými profesními standardy.“

Databáze s riziky

Bez souhlasu občanů bude vytvářena obrovská databáze tzv. Národního zdravotnického informačního systému o veškerých nejintimnějších údajích souvisejících se zdravotním stavem a onemocněním každého z nás a našich rodinných příslušníků, o způsobech léčby, o veškerých diagnostických údajích, poměrech v rodině, údaje o poskytovaných službách, výkonu povolání nebo zaměstnání a tak dále, společně s propojením s veškerými identifikačními

osobních údajů, a čl. 4 Úmluvy o lidských právech a biomedicině.

Co lze očekávat do budoucna?

I nadále bude zřejmě pokračovat rozkrádání prostředků zdravotního pojištění pochybným projektem – penězovodem IZIP. Dvě miliardy za nefunkční projekt do soukromých kapes a stranických pokladen zřejmě ještě bylo málo. Za neúspěšný projekt ZP Média, který vytvořil ztrátu 450 milionů korun, se patrně také nenajde odpovědná osoba a náklady ponese VZP ke škodě svých klientů.

V případě předražených zdravotnických přístrojů v Krajské zdravotní, a. s., možná nakonec padnou obvinění konkrétních osob, ale podobné situace v dalších nemocnicích zřejmě postiženy nebudou. V řadě případů totiž rozkrádání veřejných prostředků má politické krytí, protože přináší nemalé peníze do stranických pokladen. Čtenář, který pochybuje, necht' si přečte Lidové noviny ze dne 24. 6. 2011, které píšou o tom, že nepohodlný náměstek ministra Kalouska, bývalý ministr obrany MUDr. Barták, podezřelý v kauzách armádních zakázek, byl zaměstnán u pana Chrenka (pozn. red.: majitele sítě zdravotnických zařízení a zakladatele zdravotní pojišťovny Agel, dnes České průmyslové zdravotní pojišťovny) společně se svým vyšetřovatelem v případě zmíněných zakázek, elitním detektivem Vrboou...

Zdravotní ústavy v jednotlivých krajích budou sloučeny do pouhých dvou – se sídlem v Praze a v Ostravě. V zákoně o bezpečnosti lidských tkání a buněk se vsune prostředník mezi zdravotnické zařízení a tkáňovou banku, aby se s tkáněmi mohlo obchodovat. Z nemocnic se mají stát nezisková zdravotnická zařízení. Zřejmě se mají transformovat na obchodní společnosti, což znamená odstátnění a první krok k privatizaci. Zdravotní pojišťovny mají být neziskovými společnostmi a má se odstranit rozdíl mezi VZP (pozn. red.: která poskytuje ze zákona základní garance pro občany) a ostatními pojišťovnami. Zřejmě dojde ke sloučení Vojsenské zdravotní pojišťovny a Zdravotní pojišťovny ministerstva vnitra a k tomu, že Česká průmyslová zdravotní pojišťovna (bývalá Zdravotní pojišťovna Agel, Hutnická zaměstnanecká pojišťovna, Česká národní zdravotní pojišťovna) pohltní další menší pojišťovny. Posledním krokem zřejmě bude transformace na akciovou společnost a privatizace pojišťoven.

Zasáhnout může ještě Ústavní soud na základě ústavních stížností poslanců, senátorů nebo pacientů. Bude ovšem hodně záležet na kvalitě předložených stížností a objektivnosti a statečnosti soudců, kteří budou rozhodovat pod velkým tlakem.

Pokud se něco nezmění, tak do budoucna zřejmě veškeré zdravotnictví v České republice ovládne jeden jediný poskytovatel zdravotních služeb. Čeká nás zřejmě podobný scénář jako na Slovensku. S jedním malým rozdílem. Zatímco na Slovensku téměř celé zdravotnictví ovládá Penta, u nás to zřejmě bude Agel. Zdravotnictví se stává stále více výnosným byznyssem ke škodě pacientů i lékařů.

Doporučuji všem čtenářům najít si v internetovém vyhledávací Google slovenský článek *Rok Penty vo vládě* a český článek *Jak ovládnout 220 miliard Kč v českém zdravotnictví*. Pak pochopí mnohé souvislosti. Nejde totiž o 220 miliard jednorázově, ale každoročně!

Ludvík Hovorka (1963) je bývalý poslanec a člen výboru pro zdravotnictví KDU-ČSL.

...a dopady na každého z nás

v zákoně. Za každý den pobytu v nemocnici zaplatí lidé nově poplatek 100 korun bez jakéhokoliv limitu.

K novele zákona o veřejném zdravotním pojištění byly přilepeny pozměňovací návrhy, které zasahují do oblasti zdravotních pojišťoven a do očkování. Očkování se stává stoprocentním byznysem. V roce 2009 ministerstvo odhalo skladování a distribuci očkovacích látek krajským hygienickým stanicím a pověřilo distribuci vakcín konsorcium soukromých firem Phoenix-Avenir. Od 1. ledna 2010 ministerstvo prosadilo částečné hrazení pneumokokových vakcín jenom proto, aby vakcíny museli nakupovat sami lékaři. Od nového roku budou muset lékaři zřejmě již nakupovat všechny vakcíny na povinná i nepovinná očkování a proplácet jim je budou se zpožděním zdravotní pojišťovny. Když to lékaři odmítnou, snadno je nahradí očkovací centra Aveniru, která mezitím vznikla. Stát ztrácí přehled o očkování a za vakcíny pojišťovny v důsledku zaplatí daleko více, než kdyby je nakupoval centrálně stát jako dosud. Volně prodejné léky – ty, které nemusí být na lékařský předpis – nebudou již ani částečně hrazeny ze zdravotního pojištění a lidé si je budou muset kupovat za plnou cenu. Kvůli zvýšení DPH o 4 % zdraží veškeré léky a zdravotnické prostředky, což bude znamenat vyšší náklady nemocnic a zdravotnických zařízení minimálně o 5 miliard.

Největší změny přináší zákon *o zdravotních službách*, který nahrazuje zákon *o péči o zdraví lidu* a zákon *o nestátních zdravotnických zařízeních*. Ministerstvo zdravotnictví se návrhem zákona zbavuje odpovědnosti za rozvoj zdravotnictví a vlivu na tvorbu sítě zdravotnických zařízení. Zákon zbytečně a účelově zavádí nové pojmy, zásadně odlišné od několik desetiletí vžitých a ustálených názvů. Veškerá zdravotnická zařízení se nově zahrnují pod jeden souborný anonymní pojem – poskytovatel zdravotních služeb.

Návrh zákona zásadním způsobem omezí dosavadní právo pacientů, zejména právo na kvalitní péči „lege artis“. Právo pacienta na péči podle posledních poznatků vědy má být omezeno s ohledem na konkrétní podmínky

údaji pacienta, včetně rodného čísla, a s veškerými identifikačními údaji všech lékařů, kteří péči poskytovali, včetně identifikačních údajů posledního zaměstnavatele pacienta. Tato databáze – která bude umístěna na internetu – nemá na světě obdoby a znamená obrovský průlom do lékařského tajemství, obrovské riziko zneužití. Bude se jednat o velmi citlivé údaje (například o potížích psychických, sexuologických, urologických, o užívání antikoncepce, záznamy o potratech, o nevyčíslených nemocích a podobně). Důsledkem možného zneužití této databáze může být například nepřijetí konkrétního člověka do pracovního poměru, neposkytnutí úvěru či hypotéky, odmítnutí uzavření pojistky, skandalizování politicky nepohodlných lidí. Tato část zákona je evidentně protiústavní a v rozporu se směrnicí EU o zpracování osobních údajů.

Návrh zákona neúnosně zvyšuje administrativu lékařů a představuje zásadní ohrožení malých lékařských praxí velkými řetězci zdravotnických zařízení. Všem zdravotnickým zařízením zákon zbytečně ukládá celou řadu nových povinností – například všechna zařízení se musí povinně zaregistrovat podle nového zákona, musí s každým pacientem sepsat individuální léčebný plán, zasílat údaje do Národního informačního zdravotnického systému, povinně zveřejňovat veškeré, i velmi citlivé údaje o zdravotnicích na internetu, nabízet sortiment poskytovaných zdravotnických služeb a sepsat protokoly o seznámení pacientů s cenou hrazených a nehrazených služeb. Za porušení i těchto administrativních povinností přitom hrozí lékařům statisícové pokuty. Velikost sankcí je pro malé praxe likvidační a při opakovaném porušení jim hrozí zrušení registrace. Zákon zcela nepokrytě zvýhodňuje velké poskytovatele zdravotnických služeb, zejména zdravotnické řetězce – koncerny, které již dnes skupují lékařské praxe. Ve svém důsledku tyto zákony přinášejí nepřijatelné omezení práv občanů na péči podle Listiny základních lidských práv a svobod a rozbití funkčního systému zdravotnictví v České republice. Zákon jsou ve zřejmém rozporu nejen s ústavní Listinou, ale i se směrnicí EU 95/46/ES, o zpracování

Zatím neviditelné ekosystémové služby

Společnost pro trvale udržitelný život uspořádala v letošním roce v rámci svých pravidelných setkání v Praze na Novotného lávce seminář, který přinesl myšlenky, jejichž realizace by byla skutečným převratem v dnešním světě postaveném na spotřebě, ekonomickém růstu a zisku.

SVATAVA ŠIMKOVÁ

Ekosystémy, které člověk velmi necitlivě využívá, poskytují nenahraditelné služby, které lidé berou samozřejmě, nebo si je dnes vůbec neuvědomují. Těmi nejdůležitějšími jsou služby zásobní (potravin, vlákn, energetické zdroje, léčiva, voda), podpůrné (primární produkce, opylení), regulační (čištění ovzduší, vody, likvidace odpadů, regulace klimatu, prevence přírodních pohrom, chorob, škůdců, degradace půd) a kulturní (spirituální, estetické, terapeutické hodnoty, rekreace, ekoturismus). Základní myšlenkou je nutnost začlenit ekosystémové služby do tržního mechanismu, do kalkulace tržních cen, protože v opačném případě nebude jejich hodnota ve spotřebitelském chování zohledněna a nabídková strana nebude stimulována k ochraně svého přírodního kapitálu a poškozování či likvidace ekosystémů co by kapitálu nebude sankcionováno. Některým

účastníkům panelové diskuse, významným osobnostem z oblasti ekologie, jsem položila dvě otázky:

- 1. Na semináři zaznělo, že by vzdělávací a výchovná zařízení měla radikálně změnit svůj přístup. V čem vidíte současný přístup jako neuspokojivý a v jakém smyslu by jej měla tato zařízení změnit?**
- 2. V oblasti výchovy a vzdělávání dětí a mládeže hraje významnou roli tzv. neformální vzdělávání (mimoškolní činnost) poskytované domy dětí a mládeže, školními družinami a ve velké míře neziskovými organizacemi. Tyto instituce mají dobře propracované formy a metody práce s dětmi, v tomto případě by ale zřejmě potřebovaly poradit s obsahem. Co byste jim doporučil/a?**

zařízení, které znám, nějaký společný přístup prostě nemá. Jeden z mála typů takových zařízení, který by snad mohl většinově „změnit svůj přístup“, jsou pedagogické fakulty, ale nevím, jestli případné podrobnosti k tomu sem patří... Myslím, že všeobecně je klíčové udržet, obnovit nebo vytvořit na pedagogických pracovištích příjemnou a motivující atmosféru, resp. podmínky. Ty jsou podle mě v mnoha případech důležitější než zvyšování platů.

2. Tady snad žádné zvláštní doporučení není potřeba. Nabídka institucí, odborníků, knih a nejrůznějších tištěných i multimediálních dokumentů je přebohatá. Takže v podmínkách zmíněných v předchozí odpovědi stačí být jen trochu náročný a vytrvalý a o obsah je postaráno. Ostatně podle mých zkušeností to mnohé takové instituce dělají a opravdu víc poradit nepotřebují. Ale zase se pokusím o obecnější úvahu. Existuje nezanedbatelné riziko, že několik málo komunikačně zdatných a ochotných odborníků – možná i v dobré víře – rozšíří prostřednictvím osobních přednášek a psaných a natočených dokumentů své někdy i bohaté, ale vždycky dílčí znalosti a hlavně postoje a názory. Nebojte se internetu ani Googlu a snažte se zjistit víc, hlavně ve kterých polemikách jak kdo vystupuje.

RNDr. David Pithart, Ph.D.
(Daphne ČR, Koalice pro řeky):

1. Je třeba zaměřit se na procesy, které v přírodě probíhají, a na roli ekosystémů v nich. Sledovat, co se děje s vodou v krajině, co se děje, když se voda někde zadrží, když se vypaří, nebo naopak když se velkou rychlostí řítí krajinou. Podívat se na to, kolik kyslíku vyrobit za den strom a kolik ho spotřebuje člověk, kolik vody vypaří strom, jak to ochladí letní horko, jak je to cítit v lese, že vzduch je jiný. Kolik stojí stavba přehrady a co to znamená – vystěhovat lidi, zabránit rybám, aby se dostaly domů. A na druhé straně poukázat na to, že s povodněmi se dá žít, když se řekám poskytnou prostor. Povidat si o tom, co všechno nám dává les a že to není jen hodnota dřeva. To jsou věci, které pozorný člověk, i dítě, může vidět a zakusit na vlastní oči, to jsou

věci a děje docela zřejmé, které jsme se naučili zpoza hradeb svých měst nevidět. Tyto procesy by se měly vyučovat napříč tradičními předměty, protože mají svou fyzikální, biologickou, společenskou, historickou i etickou, a dokonce i psychologickou a teologickou rovinu. Kvůli vodě zanikly civilizace, kvůli vodě může být válka, voda je nesmírně důležitým symbolem, archetypem – očisty, vzkříšení, v psychologii nevědomí. Ekosystémové procesy jsou dynamické, „akční“, a proto mohou zaujmout i dnešního roztřákaného člověka a „hyperaktivní“ děti. Nemyslím, že by bylo nutné „radikálně měnit přístup“, ale prostě mírně přesunovat priority. Řada výchovných pracovníků už to ostatně dělá.

2. Snažit se názorně demonstrovat, co pro nás ekosystémy dělají, například v oblasti tlumení klimatických extrémů. Jinými slovy poukazovat na ony přehlížené služby. Například někde na zahradě v ekocentru vypustit povodeň do modelu malého rovného vybetonovaného koryta v zastavěné nivě a zároveň do nivy s meandrujícím tokem. A dívat se, co se děje s vodou, jak vypadá povodeň, nastavět tam panáčky od Schleicha a nechat je utopit. Nebo vymyslet stolní hru, jak čelit katastrofám – vichřicím, povodním, suchu, požárům – a jako prostředky ochrany si kupovat požárníky, sanitky, ale taky krajinné prvky – mokřady, meze, rybníčky; zatravňovat a budovat na stole ekologicky vyváženou krajinu. Takových nápadů bude jistě spousta – prostě zakomponovat do výuky, že příroda „pracuje“ pro nás, že se bez jejích „služeb“ neobejdeme, že jsme ve vzájemném vztahu, usilujeme o určitou rovnováhu, a když ji budeme stále porušovat, „nevyplatí“ se nám to.

Prof. RNDr. Pavel Kovář, CSc.
(Přírodovědecká fakulta UK):

1. Začneme mimo vzdělávací a výchovná zařízení, protože to, co zaznívá v široké veřejné aréně – z úst politiků a ze sdělovacích prostředků – vnímáme „v prvním nárazu“ všichni, autority nás ovlivňují. Každý vlivný člověk, který komentuje věcný problém, by měl mít alespoň elementární kvalifikaci nebo základní poučení a neschovávat účelové prosazování občasných nesmyslů či nepravostí za „právo na názor“, protože pak jde o matení veřejnosti. V případě tématu, o kterém právě mluvíme, stojí na počátku rozlišování otázek, které si na jedné straně klade víc než sto let rozvíjená vědní disciplína ekologie (oproštěná od jakýchkoli ideologií), a na druhé straně praktických problémů životního prostředí (jež musí řešit aplikační, správní a rozhodovací sféra, tedy i politika). Takto vedená hranice rozlišování však neznamená, že první oblast činnosti je ghettem pro přírodovědecké obory, jimž bývá nakazováno, aby se ve svém tvůrčím hledání racionálních výstupů nespojovaly s jinými disciplínami mimo přírodní vědy a neodvažovaly se předkládat návrhy na management alternativního využívání ekosystémů. Aby ubylo tak často podsouvaného aktivistického environmentalismu (s negativní konotací) a přibylo odbornosti, měla by být hodinová dotace přírodovědných předmětů ve vzájemné rovnovážné skladbě – hlavně na středních školách – posílena a měly by být nastoleny takové pracovní podmínky pro učitele, aby tyto předměty reprezentovali kvalitní absolventi vysokých škol.

2. Předpokládám, že ti, kdo uvedené organizace vedou, jsou zkušenými personami s erudicí jak v pedagogickém, tak odborném úseku odpovídajícího vzdělanostního spektra. Pak určitě dbají na výběr lidí do svého týmu, nejen podle prvotní motivovanosti, ale i na základě ochoty získávat nové poznatky v zahraničí a sledovat literaturu, která jim okruh poznání také může významně rozšiřovat. Rozhodně neškodí kontakty na kvalitní vysoké školy, které na špičkové úrovni rozvíjejí soudobé ekologické poznání a s kterými snad lze dohodnout nějakou formu spolupráce – např. příležitostně semináře nebo kurzy (říkám to i při vědomí, že současný enormní tlak na vybičované výkony v badatelské části práce posuzované podle publikační činnosti v renomovaných mezinárodních časopisech a formalisticky hodnocená pedagogická činnost čím dál méně dovolují univerzitním pracovníkům najít si čas na cokoli mimo hlavní povinnosti).

Doc. RNDr. Ladislav Miko, CSc.

(Generální ředitelství pro životní prostředí Evropské komise):

1. Za klíčové považuji, aby kromě standardních přístupů byla předávána informace o ekosystémech (co to je, jak jsou organizovány), a zejména o jejich funkcích (jakou roli hrají jednotlivé prvky ekosystémů, druhy, jednotlivé procesy, jak je ovlivňují vnější faktory a zejména činnost člověka). Podstatou sdělení je, že pro funkci planety je důležité mnohem více, aby byly funkční ekosystémy, než abychom udrželi na všech místech každý druh, který se nám z nějakého hlediska líbí. Na druhou stranu zdravé a funkční ekosystémy obvykle zajistí i přežití druhů, které jsou jejich přirozenou součástí. Zatím se ale málo učí o tom, jak ekosystémy zajišťují (snad kromě samočistění vody a právě podpory biodiverzity) různé služby – ochranu proti erozi, ovlivnění mikroklimatu, udržení vody v malém vodním cyklu (tedy na místě), obnovu a recyklaci živin a další půdní procesy (tvorba zásob – humusu, tvorba půdní struktury jako základní podmínky pro živinové cykly a podobně), vázání uhlíku, ochranu proti povodním a tak dále.

2. Funkce a služby ekosystémů zmíněné výše se dají mnohdy dobře ukázat v praxi, obvykle kolem nich jen chodíme bez povšimnutí. Určitě by prospělo co nejvíce být v přírodě a tyto služby demonstrovat, poukazovat na výhody přírodních řešení proti umělým atd. Asi by to chtělo rozpracovat nějakou moderní metodiku k tomuto tématu, ale pro zkušeného odborníka by to neměl být problém. Zajímavou možností je podívat se do existujících materiálů. Například výborné – stručné a jasné – jsou brožurky vydávané Ústřední komisí biologické olympiády každý rok k jednotlivým tématům a zvláště ty k ekologii anebo ochraně přírody patří k tomu nejmodernějšímu, co je v naší literatuře k dispozici.

Svatava Šimková (1956) pracuje v Národním institutu dětí a mládeže jako redaktorka a dlouhodobě se zajímá o problematiku přírodního prostředí.

Ing. Martina Pásková, Ph.D.
(Ministerstvo životního prostředí):

1. V České republice podle mého názoru zatím převažuje spíše atomizovaný přístup k výuce, který nedostatečně propojuje dílčí předměty a sféry lidského života. Jsem přesvědčena, že vzdělání nelze oddělovat od výchovy, má-li být cílem celková kultivace osobnosti, a ne výroba specialistů pro jednotlivé sektory naší ekonomiky. Proto zatím neumíme to, co se na západ od nás již běžně aplikuje: spojit matematiku s hudební výchovou, fyziku s tělocvikem, přírodopis s výtvarnou výchovou a tak dále. Nedostatečně děti učíme myslet v souvislostech, hledat příčiny a přemýšlet nad důsledky lidského jednání. Systémový (celostní) přístup je pro většinu pedagogů španělská bota, proto nevedou děti k tomu, aby samy sebe vnímaly jako součást nějakého většího a důležitějšího celku, a aby si byly vědomy toho, že to, co činí svému okolí (přírodě, krajině, společnosti), činí ve svém důsledku sobě.

2. Doporučila bych jim, aby ve větší míře navázaly na formální vzdělávání a právě pomocí aktivit neformálního vzdělávání je prohloubily do emocionální hladiny – v oblasti formálního vzdělávání jsou totiž naopak často dobře vybaveni obsahem, ale forma bývá obvykle naprosto nevyhovující, jak jsem již uvedla. Touto prohloubenou spoluprací by došlo k větší synergii mezi formálním a neformálním vzděláváním, což by vedlo k většímu efektu na kultivaci osobnosti dítěte. Jde o to, aby se dosáhlo většího propojení mezi zprostředkovanými informacemi (učitel, počítač, učebnice a tak dále) a přímou zkušeností, respektive informací, kterou lze vyčíst přímo v terénu (například v krajině, ekosystému nebo hrajícím si kolektivu).

Mgr. Jiří Guth

(Společnost pro trvale udržitelný život):

1. Po pravdě, nemyslím, že by nějaké – jakékoliv – paušální tvrzení mělo smysl. Například těch několik desítek vzdělávacích a výchovných

Tak to Jirkalová nechtěla

Proč by poslední román Petry Soukupové *Marta* v roce vetřelce měli číst spíše sociologové než čtenáři vzdychající rozkoš z vyprávění.

JAKUB VANÍČEK

Petra Soukupová dělá to, co umí, píše o vztazích uvnitř rodiny a o tom, jak se v ní těžko komunikuje a dorozumívá – napsala kritička Olga Stehlíková o poslední knize mladé autorky. A má pravdu, stejně jako když konstatuje, že v určitém smyslu je tento román sázkou na jistotu. Po velkém úspěchu, kterého se Soukupová dočkala s knihou povídek *Zmizel* (cena Magnesie Litery 2010), se dokonce dalo předpokládat, jakou cestou se naše prozaička bude ubírat. A vida, dopadlo to. Literární kritika možná bude reptat, že se její psaní téměř nevyvíjí, což je to poslední, co bychom od oceňovaného autora čekali, a částečně jí také bude nutno dát za pravdu: Soukupová se pohodlně usadila v nejpřírozenější pozici svého tvůrčího naturelu a až do detailů odsud deskribuje pukliny v příbuzenských či přátelských svazcích. Nadto ještě je s to zavést své postavy téměř na okraj běžného životabytí, tam je srazit k zemi a nechat je pomalu zdvíhat na lokty a na kolena.

Marta v roce vetřelce je fiktivním deníkem slečny, která se zamílovala, aby vzápětí byla podvedena, která začala studovat filologii, aby za krátko zjistila, že její ideál je v hlubokém rozporu s realitou, která sice žije v zázemí „fungující“ rodiny, ale po večerech se zpíjí takřka do nemoty. Ve věčtu toho, čím vším Marta musela projít, v jak hlubokých paradoxech doby se nechala zmitat, by se dalo pokračovat i dál. Pokusme se ale o něco jiného – vzhledem k tomu, že Soukupová nepatří mezi autory, kteří na plný úvazek vybrušují pohnutou historii minulého století ani se nesnaží zachytit pomíjivost lidské existence sub specia aethernitatis, natož tak aby ohmatávali krajnosti jazyka, jímž hovoří a píše, vzhledem k tomuto všemu bychom mohli Martu povýšit na jakýsi nový literární typ a samotný román uvést jako svěbytný způsob, jak se umělecko vyrovnat s dobou, ve které žijeme.

Rodina

Je-li totiž někdo typickým produktem doby, pak je to zrovna Marta. Jako zatím nevydělavající člen střední třídy je vychovávána principiálním přístupem náročného otce. Coby dítě měla být špičkovou sportovkyní, což se bohužel nepovedlo (stejně jako se to nepovedlo v první povídce souboru *Zmizel*). Vystudovala gymnázium a její budoucnost je nadevše jistá – bude pokračovat studiem na vysoké škole. Podporu rodičů nachází i tehdy, rozhodne-li se pro bohemistiku, obor, o jehož praktickém uplatnění si dnes už nikdo nedělá přehnané iluze, natož tak otec, který pokud něco dokáže, tak hlavně rozvrhnout život od dvou kolonek, na investice a výnosy. Když se Marta začíná hroutit pod tlakem studijních povinností a když se její ideál příměrného povídání o knihách na seminářích rozplyne v realitu, narazí na hysterické výlevy svých rodičů, kteří s hrůzou zjistili, že se jejich miláček kazí ve víru neřízených vášní. Napětí graduje – rodiče se rozhodnou jednat ve věci morální nápravy.

Je skvělé, že tento protofašistoidní přístup k výchově, který spíše než na přirozené motivaci vlastním nadšením staví na vždy v minulosti oblíbeném principu cukru a biče, někoho ještě nutí k tomu zachycovat osudy těch, kteří s ním přišli ve známost. O tom, jak hluboce si musela autorka prožít (anebo možná jen pozorně nastudovat) stav, kdy se člověk vyvíjí v rámci předem daného rozvrhu,

kdy má vyplnit prázdná místa na hodnotových hierarchiích, k nimž se rodiče jaksi nedokázali ani přiblížit, natož je tak úspěšně atakovat, svědčí právě její zarputilá potřeba psát o „nadějných vyhlídkách“ ještě nadějnějších potomků. A píše o nich znovu a znovu, variuje ono známé téma, aby nakonec nevědomky pomohla vyjevit to nejpodstatnější: že totiž právě na principu racionálně rozvržených investic a výnosů jsou vystaveny všechny mezníky, jež musí mladý žadatel o úspěšnou budoucnost (v lůně střední třídy) zdolat napříč nejružnějšími společenskými režimy. Rozumový kalkul, jehož je Marta obětí, si pochopitelně přímo říká o to být vyvážen iracionalitou a kanalizovanými pudy – touha vlastnit, zmocnit se svého štěstí se střídá destruktivní touhou prožít.

S úsilím rozlomit okov otcovské předepsané povinnosti se do Martina příběhu dostává běs vášně. Její vlny s Martou lomčují tak silně, že nezbyvá než se před nimi schovat v zákrytu domova. Rodinná hrobka, v níž Marta žije, je jen materiální skrýš, duchovní úkryt se snaže hledá v chlastu. A z chlastu je nejednou středobod, místo, do kterého míří všechny snahy fungovat v nepřátelském světě, o jehož složitost se s péčí sobě vlastní zasloužila tato technokratická a nanejvýš formalizovaná civilizace. Tam, kde se rodinné svazky podobají spíše kapitálovým machinacím a kde se citový život převrací do nechutného procesu účtování (podívej se, co to stojí!), vzniká prostor citových deformací, které pak zachvacují všechny členy společenstva. Nad románem Petry Soukupové nám nejednou dochází, o jak brutální mechanismus kapitalizace citů se jedná – Jan Keller prohlásil, že sociologové by měli číst romány z doby realismu; přidejme k tomu jen doušku: měli by číst i poslední román Petry Soukupové, jelikož v době realismu by si jen stěžila dovolila žena jejího věku sepsat tak brutálně otevřený příběh, demaskující tržní zákonitosti své doby.

Jazyk

A znovu: je skvělé, že se autorka nepokusila výbuchy vášni sublimovat do náročných estetických celků – jestliže v tom spočívá podstata ženského psaní, pak musíme říci, že Soukupová je skutečně naší přední autorkou nejmladší generace. Nemá kupodivu sklony pouštět se do duchamorných slohových cvičení, jak to v poslední době předvedla například Františka Jirousová ve *Vyhnancích*. To jí samozřejmě muselo být okamžitě vyčteno ze strany naší estétské úderky – recenzentka Karolina Jirkalová v Lidových novinách napsala: „Potíž se Soukupové Martou je ta, že knihu sice s chutí slupneme, ale nic nám z ní v hlavě nezůstane. Nepředkládá nám nečekaný pohled na svět, nevybíjí k úvahám či k přehodnocení nás samých, nedotýkáme se tu podstaty lidského údělu či dějin. A nenabízí ani rozkoš z vyprávění, jazyka, obraznosti

či kompozice. Marta v roce vetřelce je až příliš snadno stravitelná.“ Takové hodnocení literárního textu dnes znamená totéž jako jeho definitivní odpis ze seznamu zaručeně kvalitní umělecké produkce. Jirkalová bohužel jaksi přehlédla, že *Marta v roce vetřelce* nepatří mezi texty, nad nimiž bychom měli vzdychat „rozkoš z vyprávění“. A stejně tak jí uniklo, že nám tu Marta pokládá klíčovou zásadní otázku: jaká je doba, ve které literární díla nejmladších (a zároveň i nejčtenějších) autorů ztrácejí ze zřetelů potřebu zabývat se jazykovými a stylistickými nuancemi?

At' už si přečteme poslední román Jaroslava Rudiše nebo básnickou sbírku Jana Těsnohlídky ml., pomalu nám dochází, že jazyk literatury, její nejdůležitější orgán, opět hledá způsob zpodobení aktuálně dostupného světa. Petra Soukupová předvádí prostý jazykový styl, očištěný od estetismu, uvádí do chodu řeč, která na sebe upozorňuje jen zřídka, která je daleko více tou nejobyčejnější řečí pražské slečinky, která má „stajl“, která je chodícím „vydyzajnovaným“ produktem svých rodičů, tak hluboce narušeným jízvou, jež se jí táhne přes půl obličeje. Když se vrátím krátkým obloukem k tomu, co jsem napsal výše: je to řeč člověka, jehož život měl být vymezen barikádou povinností anebo hradbou z hraček či značkových oblečků a jehož osud stihla katastrofa nezvládnutých, sebedestruktivních vášní. Řeč, kterou se takový život traktuje, zatím nepotřebuje ornament, vystačí si se škálou, na jejíž jedné straně hledíme v jisté míře intelektuální kultivovanost, na druhé vulgarity a slovní obraty nad krizové údobí povznesené mládeže.

Naděje

Nejspíš můžeme očekávat, že ohlasů z tribuny, na níž sedí i Karolina Jirkalová, bude časem přibývat. Dnešní diskurs se stále ještě přiklání k experimentu, k oně paralele Růstu, a jakoby schválně ignoruje známý mýtus o věčném návratu k témuž. Doufejme, že se Soukupová v budoucnu nerozhodne svést na pohodlnou cestu estetického experimentu. Jestliže si svým románem o Martě potvrdila, co svede, jestliže ukázala, kam až je schopna dohlédnout, měli by od ní čtenáři i kritika očekávat jediné: že s rozšiřováním svého vlastního horizontu dokáže zasadit problémy naší společnosti do širšího kontextu historie i stavu společnosti, že své postavy vysvěle z kazajky střední třídy a prožije s nimi i to, co drtí lidi naspod i lidi navrchu. Pokud by to někdy v budoucnu svedla, pak můžeme prohlásit, že v české literatuře znovu vycházejí díla, která lze posuzovat z hlediska tradice realismu.

Petra Soukupová: *Marta v roce vetřelce*. Host, Brno 2011.

Jakub Vaníček (1980) je publicista a literární recenzent.

POEZIE

HOMÉR
(PAVEL AMBROŽ)

ŽLUTÝ SKVRNY

Vokolo se mihla
žlutá skvrna
není nám to divný
vždyť jsme z Brna

Zmizela nám rychle
to jsme rádi
nám ty žlutý skvrny
děsně vadí

(*Zákaz vycházení*, 12. 8. 1984)

MORUŠE

Okolo blázince pokvetou moruše
doktor mi před chvílí promlouval do duše
Promlouval do duše obral mne o duši
až jsem se proměnil v jednu z těch moruš

V zahradě za chvíli pokvetou šerfky
chci dveře otevřít jenže jsou bez kliky
Tak se tu procházím od stěny ke stěně
dokud v mém chování nedojde ke změně

Okolo blázince rozkvétají moruše
co vám mám povědět já člověk bez duše
jsem sám a nikdo z vás snad ani netuší
jak někdy závidím rozkvétlým moruš

Stromy už rozkvétají jaro je v rozpuku
nemám s kým promluvit koho vzít za ruku
Koho vzít za ruku když nemám přítele
čekat až funebrák v rakvi mi ustele

(*Písně hřbitovní No. One aneb Greatest Hits*, jaro 1991)

NEVĚSTA

chci abys umřela
at' mám kam chodit
kytku či kamínek
na hrob Ti hodit

chci abys umřela
protože živa
máš spoustu důvodů
proč se mi skrývat

máš spoustu důvodů
já zas svý chyby
tak proto říkám si
že lepší kdyby

si raděj umřela
moc si to přeji
at' se mi v hospodě
zas nevysmějí

já nemám budoucnost
proč si to skrývat
radš idol pod drnem
lepší než živa

ukázka bezmoci
porád a znova
když slyším dokola
ty děsný slova

ty se mi vysmíváš
ty chtěj mě shodit
chci abys umřela
at' mám kam chodit

(*Písně hřbitovní No. One aneb Greatest Hits*, 17. 4. 1991)

Pavel „Homér“ Ambrož (1964–2011), básník, prozaik a textař hudebních skupin *Idiot Crusoe* a *Já jsem poznal*. Je jednou z legendárních postav brněnského normalizačního undergroundu. Péči Luboše Vlacha byl už v roce 1984 v samizdatu vydán soubor Homérových básní *Zákaz vycházení*. J. A. Pitínský jeho texty zařadil do antologie *Uprostřed průmyslové noci* (Větrné mlýny, 1996). Roku 2002 vyšla Homérovi v nakladatelství Dauphin sbírka *Moruše*.

Příměstský chodec

Bizarní hravé objekty Tomáše Hlavenky odkrývají grotesknost i romantiku příměstského vztahu k přírodě.

ONDŘEJ NAVRÁTIL

„Příroda je tvrdá!“ konstatuje název skupiny vystavených objektů. A strom z rezavé litiny zakořeněný v betonu podlahy a větev ze stejného materiálu, prorážející si cestu zdí galerie, dokládají, že toto darwinovské prohlášení není jen prázdnou frází. Jsou dílem umělce a pedagoga Tomáše Hlavenky (1977), stejně jako kamenné hříbky, kostěné muchomůrky, obří prášivky z vrstvené montážní pěny a mnohé další neobvyklé výtvořiny. Společně odkrývají obraz přírody, která je nejen tvrdá, ale také tajemně bizarní a groteskní zároveň.

Spatřit ji můžete v Brně ve výstavních prostorech Archivu Masarykovy univerzity v budově někdejší Lékařské fakulty. Výrazně členitý sklepní prostor, který medikům podle pověstí sloužil ke skladování k pitvě určených těl, je již rok otevřen uměnímilovně veřejnosti. Zpočátku spíše řídký výstavní program se začíná v poslední době zahušťovat a za velmi šťastné lze označit rozhodnutí věnovat listopadový termín právě Hlavenkovi. Jeho specifická tvorba v mnoha ohledech rezonuje s podzimní sezónou mysliveckých honů a stejně tak i s netradičním výstavním prostorem, který má k ideji klasické bílé kostky daleko a dominuje mu zelenou metalizovanou natřená stěna.

Hlavenkův umělecký projev na první pohled zaujme svým výrazně individuálním viděním světa, takže se může jevit jako do jisté míry solitérní. Je to dáno i tím, že projekce akcentů vlastního dětství do umělecké tvorby, jak je tomu i u tohoto autora, v sobě vždy nese rys osobitě neopakovatelnosti. Na druhé straně ale můžeme Hlavenkovu tvorbu vidět v souvislostech jak současné umělecké praxe, tak vztahů ji přesahujících.

Jedním z důležitých faktorů je hravá tvorivost. Ta se v rovině aktivit příslušníků větší společnosti může projevat více či méně invenčním kutilstvím (jehož produktem jsou například prapodivné samorosty), které Hlavenka občas s humorem komentuje. Zároveň je však tato tvorivost, rozvíjená na mnohem vyšší úrovni, autorovou vlastní pracovní metodou. Čímž se Hlavenka řadí k oné větvi českého umění, která spojuje porci nadhledu a jemné grotesknosti s citem pro materiál a rukodělnou tvorbu.

Sběračství a kořistnictví

Stejně významným momentem Hlavenkova díla je, jak již bylo naznačeno, příroda. Nejvíce ho přitom zajímá bizarní vrstva její existence a taktéž

vztah člověka k ní, hybridní oblasti a raritní jevy. Proto je také jeho emblematickým objektem houba, fascinující mnohotvárný organismus, který je ale zároveň předmětem lidového sběračství a kořistnictví. To je také důvod (anebo důsledek) autorova pohybu příměstskými lesy, oblastí banálních a zároveň výstředních produktů postoje k přírodě. Zónou chatových kolonií, houbařských a mysliveckých revírů, rodinných výletů, idealizovaných příběhů a dekorací.

O hloubce Hlavenkova zaujetí houbami svědčí často zmiňovaný fakt, že již v osmi letech znal nazpaměť atlas hub i s většinou latinských názvů. Také proto můžeme jeho mykologické cykly chápat jako jakousi verzi přírodovědných sbírek. Tvary hub se však postupně vyvíjely ze závislosti na reálných předobzrech a v rovině osobní interpretace nabyly podoby dětských houbařských báchorek. Z muchomůrky hlíznaté se tak stala Smrtka sestavená z kostí, z hříbků kamenné Prahříby, jejichž klobouky Hlavenka sbírá kolem Váhu, zatímco nohy u Svatky. Podobným způsobem ale interpretoval i v litině zpodobněné stromy anebo zvířátka, tvořená křehkými kompozicemi z kostí. Autor se tak stává jakýmsi nepřilíhivě vážně pojímaným šamanem, který proměňuje podstatu věcí, zdůrazňuje jejich neobvyklé vrstvy, s humorem rozvádí zažití módy jejich vnímání.

Groteskní aspekty romantického „příměstského“ vztahu k přírodě jsou přímo ironizovány v cyklu, který interpretuje za pomoci kostí figurální porcelánové dekorace se sentimentálními loveckými výjevy. Zde nalezneme lišku Bystroušku anebo psa Lapáka, čímž se dostáváme do roviny hry s motivy idealizovaného literárního obrazu přírody. Což není nikterak zvláštní, vzhledem k tomu, že tyto zvířecí hrdinové patří k „mytologii“ brněnských příměstských lesů, které jsou především autorovým rájovým.

Hlavenkova tvorba je ještě mnohem širší než prostor tohoto textu, což dobře ukazuje brněnská výstava. I když ani tam nemohly být představeny zdaleka všechny rozmanité varianty jeho objektů a obrazů, lze ji považovat za dostatečně reprezentativní výběr vysoce zajímavé autorovy tvorby z posledních let. A to ji činí hodnou zvláštní pozornosti.

Tomáš Hlavenka, *Příměstský chodec*, Archiv MU, Brno, 16. listopadu – 16. prosince 2011.

Ondřej Navrátil (1980) je výtvarník, učitel a historik umění.

Smrtka-dvojka, 41 cm, kombinovaná technika, 2011, foto archiv autora

Prahuby 4, 2008, 64 × 55 × 30 cm, foto archiv autora

Pes Lapák, 2011, 24 cm, foto archiv autora

Ponorná řeka lidské sensitivity

Nakladatelství Galén se – věrno původci svého jména, slavnému starověkému lékaři – věnuje systematicky zdravotnické literatuře. Kromě toho však překvapivě rozehrává unikátní edici, která nejen mapuje historii i současnost českého písničkářství z okruhu legendárního sdružení Šafrán, ale i širší kulturní kontext vůbec.

JIRÍ PLOCEK

Písničkáři jsou tykadla, která ohmatávají – podobně jako básníci – vnější i vnitřní svět. Na rozdíl od básníka je údělem písničkáře vycházet do světa a sdělovat mu své poselství z očí do očí, z uší do uší. Je jako chvění, které tiší či rozjitrňuje duši posluchače. Skutečný písničkář není nikdy odtažitý. Chce to odvahu, stoupnout si před lidi a vytáhnout trumfy (nebo naopak slabé karty) svého srdce. A možná to ani není odvaha, jako osudová nutnost, síla, které nelze uniknout, i když člověka žene do konfliktu s mocí či zavedenými stereotypy.

Za minulého režimu bylo folkové písničkářství něco jako adrenalinový sport s výsledkem nejistým. Postih, zákaz, projde to? Trvalý pobyt na existenční hraně. V 70. letech krystalizovaly v prostředí přituhující normalizace silné písničkářské osobnosti, které zásadně ovlivnily podobu českého folku pro dalších několik desetiletí. Reprezentativní sestava vyhraněných tvůrců se tehdy sešla v první půli 70. let ve volném sdružení Šafrán, jež sice zaniklo nedlouho po vzniku Charty 77 (kvůli represím a odchodu některých členů do exilu), ale jako příkladný a inspirativní prostor působí dodnes.

V produkci Galénu narazíme na vzácné tituly, legendami opředené průkopnické počiny, které se ve své době nemohly dostat k posluchači normální cestou a kolovaly ve více či méně mizerných kopiích nebo je připomínala vystoupení živých protagonistů (pokud neemigrovali či neměli zákaz). Mám tu na mysli třeba Mertovu prvotinu *Ballades de Prague* (Galén 2009), která vznikla v Paříži v krátké a opojné době svobody před sovětskou okupací. Nebo *Zeměměřiče*, prvotinu Vlasty Třešňáka, jejíž základní nahrávky vznikly v roce 1978 v Praze. Podařilo se je propašovat do Švédska, kde je o rok později vydal bývalý manažer Šafránu Jiří Pallas na značce Šafrán 78. Pečlivě vypravené dvojcédéčko *Zeměměřič atd. / nahrávky 1978*

(sleeve-note Jiří Černý, vydání připravil Jaroslav Riedel, Galén 2010) zachycuje téměř kompletní sadu tehdejších nahrávek, z nichž na původním *Zeměměřiči* vyšel jen výběr.

Třešňák není lehce stravitelný. Skladby z tehdejší doby jsou spíše než skutečnými písněmi expresivní deklamací na pozadí folkové rozmázlých a stereotypních akordů, do nichž se vlamuje Třešňákova výsostná muzikalita především skrze hraní na foukačku. Jestli je něco v těch písních výjimečné a zcela rovnocenné, tak jsou to texty a harmonika. To není hra, to je mluva. Soustředěný poslech nahrávky nás vtáhne, přestože její hlas je rozervaný, syrový a naléhavý někdy až k neunesení. Ale za ním je soucit s malými lidmi, jimž svět ubližuje, a teplo srdce ukrytého v hloubce. Jak je to vlastně, ptá se písničkář. Jsme v rukou krupičera?

Zkouším to zas a znova
psát básně na ruletě
skládat ke slovům slova
a za posledním tečkou

Odložit pero
přeložit papír v půli
složit ho do čtverečku
a vsadit co nejdál od nuly
ale bankéř hlásí – Zero!

A píšu znovu
jsem tichý jako pěna
mám lichý počet veršů
který z nich šťastný bude?
Mám lichý počet veršů
ale bankéř hlásí – Sudé!

Sednu na Pegase, hyjé!
Nevsádím ani halěr
a bankéř poezie
mně řekne
Nejsi v právu – kdo jsi?

Jsem tvůj
za byt a stravu
hrej si!
Zavaž mně oči
a roztoč v té tmě!
Kolem dokola
zapal suchou trávu
a křikni v tom žáru
Slepá bábo, máš mě rád?
A já odpovím – Nevím!
A přeci se točí
jenom před pikolou
za pikolou
nikdo nesmí stát.

Třešňákovy písně mluví i z papíru, což je u písničkáře vzácný úkaz. Jeho autobiograficky pojatá sbírka textů *Plonková sedmička* (Torst 1998), kde se objevila řada písní ze *Zeměměřiče*, je hutnou a samonosnou literaturou. Ojedinelou.

Dnešní Třešňák je jiný, sám skoro nevystupuje, a Galén stopuje jeho dráhu s kapelou. Poslední CD z roku 2010 *Němý suflér* dosvědčuje muzikantskou i textařskou nekompromisnost svého protagonisty i jeho spoluhráčů. Jestli v této zemi zůstane poslední autentický protestsong a současně dobrý bigbít, bude to ten Třešňákov. Vše ostatní už bude jen samoúčelná hra a happening.

Druhý mohykán, který se ocitl v dostředivém poli Galénu, je Vladimír Merta. Sešel se tu s Třešňákem, Jaroslavem Hutkou, Vladimírem Veitem, Dášou Voňkovou a dalšími, nejen „šafránovskými“ písničkáři. Merta se odhodlal po letech samotářské produkce svých písní (například CD *Filmy v hlavě*, nahrávky z let 2000–2003) natočit album s muzikanty, jež zná důvěrně a oni jej – a o to překvapivější je výsledek. Oč je větší na pódiu i jinde rozevlátost, košatost a nepředvídatelnost Mertova, o to větší tah a soustředění vykazuje kapela ETC... Vladimíra Mišíka. Výběr z písní

Vladimír Merta, foto Jiří Balák

z let 1976 až 2003 působí sevřeněji a vyrovnaněji než předchozí rozpačitý společensko-kritický opus. Ale zas – k Mertovi je třeba nalézt cestu. Oproti Třešňákovi, karlínskému proletáři s nadprůměrným darem insitního umělce, je Merta mnohočetnou osobností: multiinstrumentalista, středověký minnesenger, básník i polyhistor, filmový režisér, kritik společnosti a pokrytectví politiků, svérázný psycholog:

Intuice ženy – to je, co mi chybí
netušené změny, omyly a chyby
nerozhodnost muže – to je, co nám zbývá
muž dělá jen, co může, a za sebe se dívá
...

Válečnickví mužů, nesplněné sliby
na bojištích světa ženy mužům chybí
posedlost po moci, věčně stejné chyby
mužům bez pomoci duše ženy chybí...

Ponorná řeka (Galén 2011) je název letošního CD Vladimíra Mertova s ETC... A v souvislosti s tím přemyslím, co je společné Třešňákovi a Mertovi, kromě spoluúčasti na historii a kolegiality v branži. Ano, u obou najdeme v textech obrat „držet hubu a krok“ – a nejvyšší opovrženost vůči těm, pro něž je životní metodou.

Léčba Agnieszskou Hollandovou

„Fuj, tady je ale smrad!“ – Tento výrok zaznívá ve filmu nejčastěji. Film *V temnotách*, natočený podle skutečné události, se odehrává převážně v kanalizaci města Lvova, kde se za války čtrnáct měsíců ukrývala skupina Židů po likvidaci ghetta. Už jenom výrok o zápachu je neslučitelný s reklamou, jež zamořuje většinu současné filmové produkce.

FRANTIŠEK SCHILLA

Hlavním hrdinou filmu *Agnieszka Hollandová V temnotách* je Polák Leopold Socha, údržbář a správce Lvovské kanalizace, původně též příležitostný zlodějíček a kšeftář, který tísně obyvatel ghetta využívá k obohacení. Jeho postoj se průběžně mění, stejně jako postoj jeho ženy. Výraz „měni se“ je, zdůrazněme, přesnější než „vyvíjí“.

Když při pochůzce odpadním systémem narazí na přeživší „obchodní partnery“ s příbuzenstvem, Socha moc vstřícný není: „Víc vás matka neporodila!“ A v jednu chvíli je dokonce zanechá dalšímu osudu se slovy: „Beze mne tady zahynete jako krysy.“ Nakonec za ně opakovaně riskuje život... Kouzelný je moment, kdy dosavadní plátce Sochovi tiše oznamuje, že dále za všechny platit (za jídlo a mlčení) není schopen, načež mu Socha dotyčný obnos nenápadně předá s pokynem, ať mu ho příště jakoby vyplatí před ostatními, aby on „nevypadal jako pitomec, že se o ně stará zadarmo“. I mezi

ukrytými dochází k hádkám, partnerským nevěrám, „dezerci“... Filmů s postavami takto neschematickými vzniká v současnosti vskutku pomálu!

Bitte schön!

Snímek plasticky evokuje atmosféru tak zvaného Generálního gouvěrnementu (okupovaných území předválečného Polska, jež nebyly přímo začleněny do třetí říše). Hovoří se v něm polsky, ukrajinsky, jidiš, německy. Osud přeživších visí na vlásku až do posledního okamžiku, napětí je přímo hmatatelné. Řada scén se divákům vryje do paměti. Třeba tato: Podroušený ukrajinský milicionář, který má v popisu práce mimo jiné vyhledávání a likvidaci Židů, navštíví večer znenadání Sochovu rodinu. Otvírá se vodka, na stůl putují klobásky. Vtom Sochova dcerka řekne: „Tyhle klobásky neberte, ty jsou pro Židy...“ Vše se podaří obrátit v žert, po odchodu milicionáře nicméně Socha odepíná pásek k výprasku.

Těžko říci, který výjev je nejmocnější. Snad improvizovaný židovsko-křesťanský

pohřeb novorozence? Nebo scéna (rovněž podle reálu), kdy jeden z ukrytých Židů na pár dní potají zaskočí za někoho jiného do lágru, je už už zastřelen, protože nemá čepici, velitel ale vydá pokyn zastřelit raději jeho chabějšího (tedy méně výkonného) souseda, jehož čepici mu poté nonšalantně, s ironickou úslužností – „Bitte schön!“ – podá?

Blok a uzdravující výhled

Pro plakáty k filmu byla vybrána momentka s vícevrstevnou symbolikou: Po dlouhých měsících v kanálech se jedno z dětí (asi sedmileté) stane netečným. Nemluví, nereaguje, odmítá potravu, jen bez hnutí leží. Socha spontánně aplikuje riskantní, avšak účinnou terapii: výhled na „svět venku“ po odsunutí kanalizačního poklopu...

Vnímavější divák, otrávený stálým přísnem celovečerních „navoněných zdechlin“, filmů prošípaných neoznačenou reklamou, je na tom nejednou jako ono apatické děvčátko ze Lvova. Má „divácký blok“ – tu selektivní (pouze na filmy některých tvůrců, určitých

žánrů, použitých technik nebo určité proveniencí), onde paušální. Milan Kundera, který kdysi přednášel na FAMU, nad celou novější filmovou tvorbou definitivně zlomil hůl. Ingmar Bergman zase v jakési rekapitulaci trpce konstatoval, že v dějinách kinematografie se udály dvě katastrofy: zaprvé zvuk, zadruhé barva. Rozmach 3D v letech po Bergmanově úmrtí pak někteří v návaznosti na něho hodnotí jako fatální a nezvratnou katastrofu třetí. Snímek *V temnotách* (*W ciemności*), kde si postavy opakovaně stěžují na nesnesitelný zápach, může mít až jaksí homeopatický účinek – zprostředkovat paradoxně ozdravný výhled z navoněné reklamní stoky současné kinematografie. Díky filmařům, jako je režisérka Agnieszka Hollandová, ještě občas vzniknou filmy, které jsou s to divácký blok prolomit!

V temnotách (*W ciemności*). Polsko, Německo, 2011). Režie: Agnieszka Hollandová.

František Schilla (1955) je překladatel.

Neobyčejný „regionální“ historik

Před 150 lety, 6. prosince 1861, se v Chrášťovicích na Strakonicku narodil JUDr. Tomáš Čapek. Kromě úspěšné dráhy právníka a bankéře po sobě zanechal úctyhodné historické dílo, jež mapuje život Čechů ve Spojených státech amerických od doby prvních přistěhovalců po první půli 20. století.

JIRÍ PLOCEK

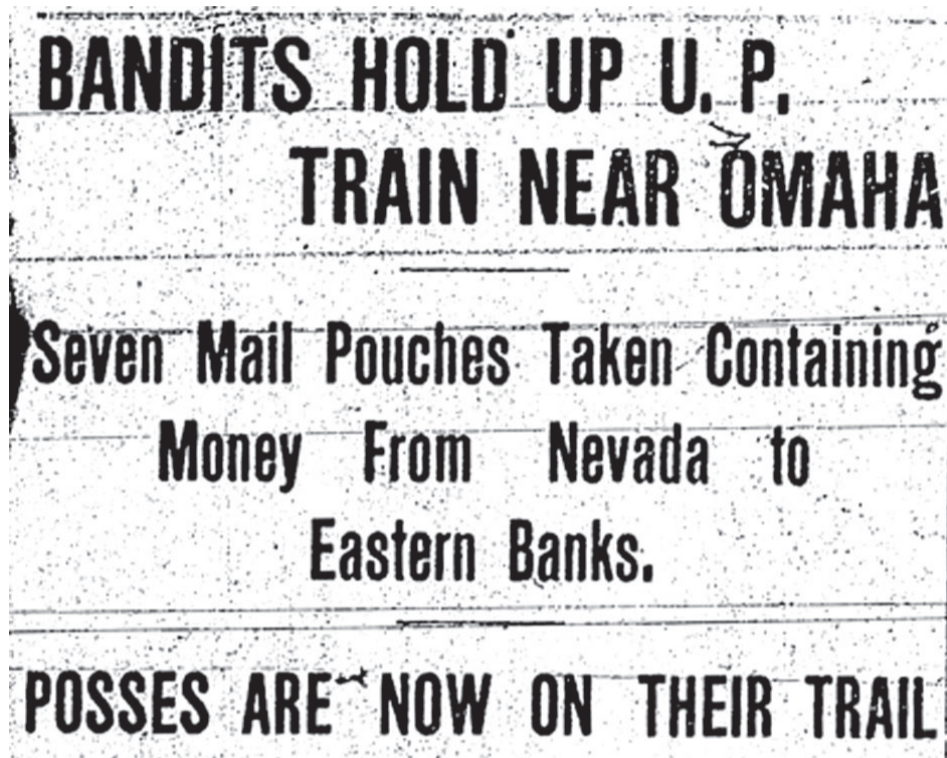
„Nepopisuji českou Ameriku jako turista, který chvatně projíždí cizí zemí a zaznamenává momentální dojmy; píšu jako blízký příbuzný, člen rodiny, který žil třicet devět let bez přerušení v české Americe nebo velmi blízko jejím hranicím. Znáám ji ve svátečním rouchu i v pracovních šatech. Znáám její nedostatky, které jsou mnohé, a její přednosti, které – myslím si – je vyvažují. Sedmiletý pobyt v Omaze, strávený zčásti v novinové redakci, zčásti v právní kanceláři, mi poskytl vzácnou možnost pozorovat zblízka vývoj mužných osadníků Středozápadu, zatímco život ve velkých městech (v New Yorku od roku 1894) mne uvedl do přímého denního kontaktu s muži a ženami, kteří žijí v oněch zvláštních, avšak útulných koutech Ameriky, nazývaných poněkud blahosklonně „cizineckými“ čtvrtěmi.“

Toto píše roku 1919 dr. Tomáš Čapek (Thomas Capek) v úvodu své knihy *Češi v Americe* (s podtitulem *Studie o jejich národním, kulturním, politickém, společenském, ekonomickém a náboženském životě*). Tato kniha je první a zásadní monografií o českých imigrantech od 17. století po první desetiletí 20. století. Její autor byl neobyčejně erudovaným znalcem svého tématu, vydal v češtině i v angličtině několik podobně zaměřených knih, například *Památky českých emigrantů v Americe; Českou*

bibliografii; Padesát let českého tisku v Americe; Naše Amerika; Česká komunita v New Yorku; Z New Yorku do Prahy a zpět. Kromě toho se věnoval i evropským dějinám v knihách *Čechy, minulost a současnost; Rakousko,*

Maďarsko a Slované; Slované v Maďarsku; Čechy pod špatnou habsburskou vládou.

Tomáš Čapek byl ve své době nejvýznamnějším českým historikem a spisovatelem žijícím v Americe, svým zúsobem vlastně

Přepadení vlaku poblíž Omahy. Přistěhovalci to v 19. století neměli jednoduché... Repro archiv KN

i českým „regionálním kronikářem“. Jeho životní osudy jsou neobyčejně zajímavé. Rodák z Chrášťovic na Strakonicku odešel v devatenácti letech do Ameriky. V Omaze (stát Nebraska) se stal redaktorem časopisu *Pokrok západu*, poté studoval práva na Kolumbijské univerzitě v New Yorku. Právníckou praxi započal opět v Omaze a nakonec se usadil v New Yorku. V roce 1910 se čtyřmi krajany založil Bank of Europe a postupně se stal jejím prezidentem. Jeho úspěšná profesní dráha jej však nikdy neomezovala v horlivé vlastenecké činnosti. Kromě rozsáhlého historického díla se podílel na budování česko-amerických vztahů, je autorem myšlenky postavit po první světové válce prezidentu Wilsonovi v Praze pomník. Při jeho odhalení v roce 1928 se v Praze setkal s představiteli Československého zahraničního ústavu, jehož řadami prošlo mnoho významných osobností (například Alois Jirásek, Tomáš a Jan Baťovi, dr. Petr Zenkl, Jan Masaryk, dr. Milada Horáková, M. V. Kratochvíl, prof. Josef Polišenský a další). S tímto ústavem byl v aktivním kontaktu po mnoho let a v roce 1998, po „posametové“ rekonstrukci ústavu, byl jmenován jeho čestným členem in memoriam.

Zemřel v roce 1950 a jeho rozsáhlá a významná sbírka dokumentů o životě Čechů v Americe se nachází nyní v Kongresové knihovně, v oddělení rukopisů.

Literární ukázka

Ráj na zemi

Gejza Demeter (1947) napsal soubor deseti pohádek jako hold svému dědečkovi, kováři a lidovému vypravěči z romské osady v Dlhém nad Cirochou nedaleko Humenného, jehož vypravování poslouchal před půlstoletím jako dítě.

O hloupém Pipinovi

[...]

Aranka šla bydlet k Pipinovi. Dělal všechno sama, ale jen na sebe a ve svém. Neustále přemýšlela, jak naučit Pipina pracovat. Když mu řekla, aby šel něco udělat, hned ho všechno bolelo. Jen když šel na ryby, byl zdravější než ryby samy. „Ale jak ho přimět, aby i jinou práci dělal tak rád?“ přemýšlela Aranka, až na to přišla.

Jednou brzy ráno šel Pipin na ryby. Aranka ještě spala, když se vrátil s plným vědrem ryb. Vzbudil ji a řekl: „Aranko, jdi očistit ryby, abychom se co nejdříve najedli! Mám už hlad.“

„Dobře, Pipinku, už jdu, jen co se umyji a obléknu!“ Umyla se, oblékla, sedla si k rybám a začala je čistit.

„Pipine, jdi nasekat dříví a rozdělej oheň! Jinak bychom ty ryby neupekli.“

„Mě bolí ruce. Jdi ty!“

„Dobře, Pipine, už jdu,“ řekla Aranka, nechala ryby rybami a šla sekat dříví.

„Aranko, kam jdeš? Kdo bude čistit ryby?“

„Ty! Mě jsi poslal nasekat dříví. Nemůžu dělat dvě práce najednou, nemám čtyři ruce!“

„Maminka měla taky jenom dvě ruce a dělala všechno!“

„Ano, dělala, ale tvoje matka byla už stará a všechno uměla. Já jsem ještě mladá a hloupá, ale až zestárnu, budu umět taky všechno. Neboj se!“

„Já nasekám dříví a ty jdi připravit ty ryby! Mám už velký hlad,“ řekl Pipin, vzal sekeru, nasekal dříví a rozdělal oheň. Aranka dočistila ryby a upekla je v pekáči. Dobře se najedli, nechali si ještě na večeri, a co zbylo, odnesla Aranka strýčkovým dětem.

„Strýčku, tady jsem vám přinesla trochu ryb pro děti. Ať se najedí, aby neměly hlad. Dnes musím Pipina pochválit, sám nasekal dříví a rozdělal oheň.“

„Neříkej,“ divil se Dzindzár, „jak jsi ho k tomu přiměla?“

„Pochválila jsem jeho matku a sama ze sebe jsem udělala hlupačku.“

„Ať ti Pán Bůh požehná a přinese ti hodně štěstí, děvenko! Jen tak dál, možná ho přivedeš k rozumu a uděláš z něj dobrého člověka. Kde teď vůbec je?“

„Šel spát, ráno brzy vstával, aby přinesl co nejvíce ryb.“

Když přišla Aranka domů, Pipin ještě spal. Doma už neměli chléb, a tak si řekla, že Pipinovi k rybám uvaří halušky.

Rozdělala oheň, a sotva začala škrábat brambory, Pipin vstal.

„Aranko, nějak mi vyhládlo, podej mi pekáč s rybami, ať se trochu nasytím!“

„Jak si přeješ, Pipinku, ale když sníš ryby teď, nebudeme potom mít nic k haluškám.“

„Ty k nim vaříš halušky? To si tedy na ně počkám. Jsi opravdu dobrá žena!“

„Možná, že jsem, ale tvoje matka musela být lepší. Škoda, že jsem ji nepoznala, musela to být opravdu chytrá žena.“ Aranka se podívala na oheň, pomalu dohasínal.

„Pipine, jdi přiložit na oheň, jinak nám zhasne!“

Pipin vstal, chtěl přiložit, ale nebylo čím.

„Aranko, jdi nasekat dříví, už žádné není a já nemůžu přiložit! Oheň zhasne.“

„Už jdu, Pipine! Pojď, doškrábej brambory a zadělej těsto! Naházet halušky do vody už možná stihnu.“

„Ty si myslíš, že já umím škrábat brambory nebo dělat těsto? Dříví už nasekat umím, tak ho nasekám,“ řekl Pipin zlostně a šel. Nasekal dříví, Aranka uvařila halušky, najedli se a šli spát.

Martina Špinková, ilustrace z knihy *Ráj na zemi*

Pipin v posteli přemýšlel, proč Aranka spí sama v jedné posteli a on, taky sám, v druhé, a přitom žijí v jednom domě. Styděl se zeptat se jí na to přímo, a proto začal mluvit o ní:

„Aranko, odkudpak ty jsi? Už jsi tady se mnou přes půl roku a já o tobě nic nevím. Žijeme tu spolu, ale spíme každý na jiné posteli. U vás je to zvykem?“

„Já pocházím z Pichně. Nejdříve mi umřela matka, to mi bylo třináct let, a potom za tři

roky umřel i otec. Zůstala jsem sama, a protože jsme neměli vlastní dům, teta mě vyhodila z domu, zrovna tak jako tebe tvůj strýček. Byla jsem nucena chodit po Romech od domu k domu. Kdo mě litoval, ten mě u sebe na čas nechal. Jsme tu dva sirotci, kteří nemají nikoho, jen sebe samotné. A to, abychom spali každý na jiné posteli, jsi chtěl ty. Když jsem k tobě přišla, určil jsi mně, kde budu spát. Co jsem ti na to, já hloupá žena, mohla říct. Byla jsem ráda, že mám svou postel a že už nemusím spát na zemi.“

„Jestli jsem to opravdu udělal, potom ne ty, ale já jsem hlupák. Hned zítra to napravím! Ted' v noci už to necháme být, jak to je.“

Ráno, sotva Pipin vstal, chtěl Arancinu postel odnést do předsíně, aby spolu mohli spát v ložnici na jedné posteli.

„Co to provádíš, Pipine?“ zeptala se ho Aranka.

„Dávám pryč tvou postel, abychom mohli spát spolu.“

„A mě se nezeptáš, co si o tom myslím? Co když nechci, abys to dělal? Co když se mi to líbí, spát samotné?“

„Ale, Aranko, vždyť jsi večer říkala, že jsi jen hloupá žena. Myslel jsem si, že jsem tvůj muž a že co udělám, to bude dobré.“

„Ještě nejsi, protože nás nikdo neoddal. Ale jestli chceš být mým mužem, jdi do lesa na dříví! Postele uděláš až potom. Ukaž mi, jaký jsi dobrý muž! Ukaž mi, že s tebou můžu žít a že spolu můžeme mít děti! Abych se nemusela bát, že všechno bude ležet jen na mně.“

„Dobře, Aranko, všechno udělám a potom nás strýček oddá. Jenom si mě vezmi za muže!“ řekl Pipin, vzal pilu a sekeru a šel do lesa. [...]

Gejza Demeter: *Ráj na zemi. Romské pohádky. Triáda, Praha 2011. 248 stran.*

Literární police

Ruda Prekop a Michal Cihlář

ANDY WARHOL A ČESKOSLOVENSKO

Arbor Vitae 2011, 448 stran a 1230 ilustrací a příloh.

„Na Tokiu je nejkrásnější McDonald. Na Stockholmu je nejkrásnější McDonald. Na Florencii je nejkrásnější McDonald. Peking a Moskva ještě nic krásného nemají,“ poznamenal jednou Andy Warhol. Globalizace od té doby pokročila, dnes by se Warholovi jistě líbilo i v Praze. O vztahu Andyho Warhola k Československu pojednává nová monografie autorů Rudy Prekopa a Michala Cihláře, na

níž pracovali celých dvaadvacet let. Warholova rodina a jeho spolupracovníci z uměleckého studia Factory jim poskytli mnoho dokumentů, fotografií a osobních rozhovorů, na jejichž základě mohlo vzniknout komplexní dílo zachycující Warholovo dětství i jeho pozdější úspěchy na umělecké scéně, včetně propojení s pražským undergroundem a s lidmi kolem skupiny Plastic People of the Universe. Kniha odhaluje Warholovy československé kořeny a je nejobsáhlejším dílem o vůdčí osobnosti pop-artu, které u nás dosud vyšlo.

-iš-

František Listopad

POESIE

Sebrané spisy Františka Listopada
Svazek I. Verše z let 1943–1981

Dauphin 2011, 392 stran.

K devadesátinám Františka Listopada (26. listopadu) vydalo nakladatelství Dauphin novou básníkovu sbírku *Curricula*. Autor se v ní ohlíží po dějích a místech svého života „Nikdy nezapomenu / když jsem hrál poprvé na levém křídle“, ale básnické obrazy nezůstávají vzpomínkou „v druhém poločasu se jalo přšet / míc v dešti / byl těžší.“ Pečlivé ohlednutí za tvorbou Františka Listopada tak Dauphin hbitě doplňuje vydáním *Sebraných spisů*. Curriculum cesty za depatetizací verše, jak jej představují *Curricula*, ale také motivické prorůstání zpěvných počátků smutkem, stárnutím, domovem a odloučeností, forma asociativního řazení prvků jevové reality k symbolickému vyústění. Básník, který se po roce 1948 nevrátil z Francie a již přes padesát let žije v Portugalsku, nikdy nepřestal psát česky. „Umíral jsem. Mluvil jsem ze spaní česky. Zčeštil jsem smrt.“

-pk-

Donald DeMarco, Benjamin Wiker

ARCHITEKTI KULTURY SMRTI

Res Claritatis 2011, 322 stran.

Kniha s titulem *Architekti kultury smrti* nenavzuje zrovna vánoční náladu a pod stromečkem by se vyjímal možná trochu zlověstně. Nicméně jedná se o poměrně zajímavý soubor medailónů osobností 19. a 20. století, které ve svém díle hlásaly egoismus, odvrát od Boha a z toho plynoucí zánik, tedy osobností, jejichž dílo je vlivné spíše nechvalně a které stály při vzniku novodobého sekularismu. Publikace rozhodně není jejich adorací. Jednotlivé medailóny jsou koncipovány tak, že stěžejní teze myslitele nebo myslitelky jsou

konfrontovány s jejich osobním životem, a výsledkem je většinou paradox. Tento způsob výstavby textu je sice trochu populární a zjednodušující, ale jako úvod k dílu Schopenhauera, Nietzscheho, Darwina, Marxe, Freuda, Kevorkiana a dalších poslouží dobře, zvláště proto, že se negativistické myšlení snaží vyvažovat komentáři, které poukazují na úskalí jejich tezí a na zhoubné důsledky v naší společnosti. Kniha je určena spíše mladším čtenářům nebo těm, kteří se s dílem těchto namnoze nešťastných myslitelů chtějí teprve seznámit.

-ms-

Vítězslav Nezval

BÁSNĚ I

K vydání připravil a komentářem opatřil

Milan Blahynka,

Host 2011, 488 stran.

Je to paradoxní situace – jeden z největších básníků 20. století se nedočkal dosud kritického vydání svého díla. Poválečná souborná edice Nezvalova díla byla zatížena ideologickými filtry. Současné vydání v edici Česká knižnice je tedy prvním pokusem o kritický výbor. Básně z let 1919 až 1932 reflektují Nezvalovo období, v jehož těžišti je poetismus, s jeho pre- i postpoetickou fází. V oné době přecházel básník z fáze anarchokomunistické k marxismu-leninismu, avšak nenechal svou tvorbu spoutat ideologií. A tak mezi bohatou básnickou žní najdeme i Smuteční hranu za Otokara Březinu z roku 1929. Nezval však nebyl jen „vážený“ básník. Mezi košatými opusy nalezneme i miniatury, jako je *Definice*: „Mravenci se hemží / Dnešní den podobá se Temži // Lépe ležet v dokách / a pít moka // Tak se stal málem / osel kanibalem.“

-jp-

Radovan Menšík

MOUCHA V KLECI A JINÉ POVÍDKY

Nakladatelství Franze Kafky 2011, 180 stran.

Překvapivě vyzrálý debut Radovana Menšíka (1986) přináší sedmáct krátkých textů, vycházejících z pevného myšlenkového zakotvení v existencialismu. Vyprávěč reflektuje ztotožnění herce s rolí vedoucí až ke ztrátě identity či uvažuje nad záhadnou přítomností mouchy v uzavřeném prostoru, hrdinové knihy jsou vesměs osamělí, uvržení do nesrozumitelného a nepřátelského světa. Kafkovská inspirace se projevuje zejména věcným a přesným jazykem, rezignujícím na formální experimenty, jež bývají v současné literatuře příliš často samoúčelné. Děj povídek je jednoduchý, podstatná je důkladná analýza situace, v jejímž zájmu dochází k radikálnímu potlačení dialogů i konkrétních reálií. Kulisy Menšíkova světa jsou lehce archaické, autor místy odkazuje k mytologii (*Atlas, Nesmrtelný*), jednotlivé archetypální motivy však dokáže domýšlet až k nečekaným pointám. Ryze současný je ovšem skeptický tón, sjednocující všechny povídky; poznatelnost světa lidským rozumem je iluze, zato fyzická bolest je všudypřítomná a neoddiskutovatelná. Radovan Menšík je autorem, který dokáže spojit fantazii a přemýšlivost – tyto kvality chodívaly pospolu jen vzácně.

-jg-

kulturystyka

LITERATURA

13. prosince 2011 uvádí půdň Mistogalerie domu Skleněná louka v Brně, Kounicova 23, křest knihy Zdeňka Grmolce *Cesty k perle*, pojednávající o francouzském osídlování jihovýchodní Moravy na konci 18. století.

14. prosince 2011 pořádá Moravský rybářský svaz Brno literární večer *Šupiny na sněhu*, na němž přečtou Tomáš Lotocký a Radek Štěpánek svoje verše o rybách. Akce začíná v 18.00 v sídle svazu na Průchodní ulici č. 5.

15. prosince 2011 se od 19.30 v brněnském klubu BORO (Křenová 75) v rámci permanentního festivalu *Uši & vítr* představí nakladatelství Mezera. Tři autorská čtení doplní tzv. Nevyvážené hovory J. E. F. (Jaroslava Erika Friče) s hosty a publikem na téma „Literatura v klubech, v kavárnách, v knihovnách, v tichu, autorská čtení a jiná prezentace“.

20. prosince 2011 proběhne v kulturním centru Batařská v Žďáru nad Sázavou křest knihy René Vaňka *Soma secundarium*. Hosty večera budou básník Ladislav Zedník a hudební skupina Jamchestr.

DIVADLO

16. prosince 2011 uvádí pražské divadlo Orfeus od

19.00 scénickou koláž Radima Vašinky nazvanou *Čechy krásné. Čechy mé, duše má by se ráda pnula, ale nepne se*, vycházející z poezie Karla Hynka Máchy a našeho národního údělu vůbec.

HUDBA

14. prosince 2011 vystoupí od 19.30 v olomouckém Divadle hudby kladenská hudební skupina *Zrní*, známa zejména díky spolupráci s Radúzou a spojující folklorní zvuk s prvky progresivního rocku.

MUZEUM

Národopisné muzeum v pražském Letohrádku Kinských oznamuje, že výstava *Zbojníci – hrdinové nebo zločinci?*, která měla skončit v posledním

listopadovém týdnu, byla pro velký zájem veřejnosti prodloužena **do 26. února 2012**.

PŘÍRODNÍ VĚDY

15. prosince 2011 zve Přírodovědecká fakulta UK na přednášku Arnošta Šizinga *Povídání o biodiverzitě. Jak se ptáme a na co vlastně odpovídáme*, v 17.15 v budově fakulty (Viničná 7, Praha 2). Součástí večera bude i diskuse a posléze společné posezení v hospodě.

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

2. prosince 2011–12. ledna 2012 probíhá v galerii DOX výstava *Věznice: místo pro umění*. Prezentovaná umělecká díla jsou výsledkem přímé nebo e-mailové komunikace umělců a vězňů.

INZERCE

NAKLADATELSTVÍ DOPLNĚK PŘIPRAVUJE

doplněk
nakladatelství

Vlasta Chramostová

K listopadovému jubileu herečky Vlasty Chramostové znovu vyšla již několikrát vyprodaná kniha jejích vzpomínek. Autorka je začala psát za hluboké normalizace, kdy jí byl jiný veřejný projev znemožněn. Otevřenost, s níž zde řeší vlastní i společenská selhání, je v našich poměrech naprosto neobvyklá.

3., opravené vydání, váz., 376 stran včetně přílohy,
ISBN 978-80-7239-268-1

NAKLADATELSTVÍ DOPLNĚK

tel.: 545 242 455, 731 507 666

doplněk@doplněk.cz, www.doplněk.cz

myGEM®

Intelligent Software Solutions

... přináší UŽitek !

Otázka pro:

Jana Těsnohlídka ml.

S Milanem Kozelkou jsme chtěli akci „Praha – těsto literatury“ poukázat na projekt, který je předražený a naprosto se míjí s původním cílem, tedy zvýšit zájem veřejnosti o čtení knih a podporu literatury v Praze. Troufám si prohlásit, že se zatím nepodařilo dosáhnout ani toho, aby akce přivedla do Prahy turisty, což bylo také jedním z cílů, které na tiskové konferenci zdůrazňoval ředitel Městské knihovny, pan Tomáš Řehák. Akce „Praha – město literatury“ je dotována pražským magistrátem částkou bezmála čtyři a půl milionu korun. Zatím se zdá, že většinu peněz spolkně propagace vymanených instalací, jako jsou literární stezky, či knihy u soch. Nápady jsou to milé a úsměvné. Troufám si však říct, že pokud jsou peníze magistrátu vyčleněny na kulturu, respektive literaturu, měly by být investovány zodpovědněji a účelněji. Antiprojektem jsme chtěli upozornit

Vaše akce Praha – těsto literatury se přes své protestní vymezení vůči kampani Praha – město literatury stala jednou z nových pražských literárních aktivit. V čem se liší od těch oficiálních a jak bude pokračovat?

na fakt, že zatímco se utrácí miliony na reklamu klasických titulů české literatury, ta současná, jak v Praze, tak i jinde v Česku, povážlivě upadá a jedním z důvodů je právě nedostatek financí. Před budovou pražského magistrátu jsme zorganizovali celkem tři autorská čtení současných českých básníků a spisovatelů a žádné pokračování projektu zatím neplánujeme. Od „oficiálních“ akcí se ty naše tedy liší především tím, že nebyly nikým dotovány, že proběhly na dobré slovo a ukázalo se, že o účast na nich mají autoři ještě větší zájem, než na těch „oficiálních“, což nás velice potěšilo. Chtěli jsme upozornit na to, že projekt „Praha – město literatury“ není tak výborný, za jaký se vydává. Toto se nám, troufám si říct, podařilo. Dostalo se nám značné publicity v médiích jako je Česká televize, Pražský deník, ČTK, či literární časopis Tvar. To, že jsme po třech

akcích skončili, nemusí nikoho mrzet – v Praze je pořád dost kvalitních literárních večerů a událostí. Stačí sledovat například Portál české literatury, kde je na každý den ohlášeno hned několik autorských čtení. Je jasné, že vyfotit se na Kampě s miminky Davida Černého, která si čtou, je daleko pohodlnější, než přečíst si například novou knihu Davida Záborského, nebo básně Milana Kozelky. To mě osobně mrzí – byl bych rád, kdyby si současná literatura našla cestu ke čtenářům. Bohužel na takové věci magistrát, stejně jako Ministerstvo kultury, příliš neslyší, proto žádné city lighty po Praze nečekejte. Spíše škrty v rozpočtu a zánik nakladatelství, literárních časopisů a ostatních pro literaturu důležitých médií a institucí.

Jan Těsnohlídka ml. (1987) je básník, držitel Ceny Jiřího Ortena za rok 2010.

FEJETON TOMÁŠE KOLOCE

Jak se přeříká svět

Nedávno jsme šli s kamarády do kina. Stihli jsme i předprogram, kterému se dřív říkalo žurnál a který dnes tvoří filmové zprávy z našeho města, reklamy a upoutávky na novou filmovou produkci. Ve stroji se ale něco pokazilo, a tak nejprve nešel zvuk, a potom když začal jít, ozýval se pod úplně jiným obrazem, než ke kterému patřil. Nejprve se na plátně objevily výjevy z filmu o šéfech mafie. Jejich procovské hody se změnily v krvavou střelku – a pod tím vším se ozýval komentář: „V Hradci Králové zasedalo městské zastupitelstvo...“ (První mohutná salva poučeného smíchu.) Když se objevila vlkodlačí tlama z hororu, právě ve chvíli, kdy doširoka otevřela svou mordu, promítačka se zasekla a z reproduktorů se ozvalo: „Banka XYZ se o vás stará od narození až do stáří!“ (Druhá salva smíchu.) Nakonec se stroj opět rozběhl a na plátně se ukázal noční pohled na luxusní pařížskou čtvrť La Défense, do čehož nás laskavý hlas zval: „Navštivte náš Kraj Vysočina!“ (Laskavý uklidňující smích.)

Sigmund Freud na přelomu 20. století přišel s tím, že v jednom lidském přeřeknutí

se často skrývá víc pravdy než v dlouhém projevu, a jeho žák Carl Gustav Jung jeho objev rozšířil konstatováním, že podobnými „přeřeknutí“ se vyznačuje celý náš svět. „Bav se“ zejména příznivci historie. Letošní arabské revoluce začínají tím, že hoří Kartágo, respektive prodavač ovoce, který se v novodobém Kartágu, dnešním Tunisu, před očima kolemjdoucích upálí. Bouře proti nelidským vládcům pokračují v Egyptě, zemi, kde byla založena pyramidální struktura dnešního lidstva, na jejímž vrcholu stojí dynastie faraónů a jejíž základnu tvoří bezprávný dav. Obětním beránkem selhá evropské demokracie je její starověká kolébka, řecké Atény, kterými s transparenty pochodují desítky kdysi svobodných občanů, z nichž se škrtnutím několika makléřských per stali ti, kdo (stejně jako před staletími) mohou své dluhy splatit jediným způsobem; navzdory novodobým listinám základních práv a svobod se stanou otroky...

Městem, jehož hvězda naopak stoupá, je zato dlouhodobý mistr naší ligy, Sparta. Shazování se skály už není potřeba, probíhá daleko dříve, selekcí a eliminací postižených

plodů ještě v matčině lůně. Projde-li jedinec touto selekcí, hned po narození je podle barvy kůže označen buď za přizpůsobivého, či za nepřizpůsobivého. Další selekce čeká skupinu malých lidí ve škole, podle výsledku v normalizovaných testech budou rozčleněni na jedince s lepším a horším prospěchem. V pracovním procesu se jich potom ujme oddělení lidských zdrojů.

Při letošním sčítání lidu, domů a bytů jsem si uvědomil, že na Východě a Jihu (na těchto světových stranách, kde je nejspíš odjakživa světový rezervoár otroků) leží ještě jedno město, které s námi náš příběh těch, kdo od svého prahu odehnali syna dvou bezdomovců, žije znovu a znovu. Navzdory Mikoláši Alšovi a Josefu Proboštovi ani 2011 let po narození Ježíška nedrží u betlémských jeslíček stráž volek a oslíků, ale celníci a vojáci. Napadá mě ale, že napřesrok by se měl chlapec konečně ztratit svým rodičům a jít do chrámu promluvit ke kněžím. Bude mu přeče už dva tisíce dvanáct...

P. S. (a zároveň P. F.): Sláva bud' Bohu na výsostech. A na zemi – pokoj lidem dobré vůle!

KALENDÁRIUM

bylo

31. prosince 1780 vydal Josef II. nařízení, kterým se rušily náboženské misie, dohlížející na pravověrnost v krajích a pátrající po zakázaných knihách.

20. prosince 1816 vyšlo doplňující nařízení k jazykovému dekretu z 23. srpna t. r., podle něhož i bohoslovci měli mít možnost učit se českému jazyku, byli-li v místě k dispozici učitel češtiny. Rovněž se upozorňovalo, že u lékařů, kteří budou chtít působit v českých nebo česko-německých oblastech, se bude vyžadovat znalost češtiny. Podobný požadavek byl vznesen i na lékaře v nemocnicích a na profesory na lékařských klinikách. Skutečná praxe však byla jiná.

21. prosince 1834 byla ve Stavovském divadle v Praze uvedena premiéra Tylovy „první národní frašky se zpěvem“ Fidovalka aneb Žádný hněv a žádná rvačka. Poprvé v ní zazněla lyrická píseň slepého houslisty Mareše v podání operního pěvce K. Strakatého Kde domov můj, jejíž nápěv složil F. Škroup.

30. prosince 1915 český místopředseda Coudenhove zakázal používání češtiny jako úřední řeči u zemské a okresní správy; tímto činem vrcholilo perzekuční tažení proti českému kulturnímu a duchovnímu životu, kdy byly zakazovány knihy o české minulosti, české časopisy, cenzura „čistila“ učebnice i repertoár divadel, došlo k uzavření školních knihoven.

25. prosince 1930 proběhla premiéra prvního českého zvukového filmu Fidovalka.

15. prosince 1960 schválilo Národní shromáždění nový školský zákon, který prodlužoval povinnou školní docházku na 9 let, zaváděl do škol výrobní praxi a uzákonil studium při zaměstnání.

1. ledna 1990 byla vyhlášena rozsáhlá amnestie (vůbec největší v celé poválečné historii), jež se týkala zhruba dvou třetin všech vězňů v tehdejších věznicích (z celkového počtu 31 tisíc osob ve výkonu trestu). Bylo propuštěno celkem 23 260 osob, dalším vězňům byl trest zmírněn. Amnestie již po svém vyhlášení vyvolala silně negativní reakci veřejnosti, která se s rychle narůstající kriminalitou ještě prohloubila.

31. prosince 1992 zanikla Česká a Slovenská Federativní Republika jako společný stát Čechů a Slováků.

13. prosince 1995 byl v Praze po mnohaleté rekonstrukci slavnostně otevřen Veletržní palác, v němž Národní galerie zřídila Muzeum moderního umění.

www.kulturni-noviny.cz

MÁM ZÁJEM O PŘEDPLATNÉ KULTURNÍCH NOVIN

Roční (čtrnáctideník – 26 čísel, 12 stran) 650 Kč

Jméno

Příjmení
(firma)

Adresa

PSČ

E-mail:

Datum

Podpis

KULTURNÍ NOVINY 13/2011.

Vyšlo 12. prosince 2011.

Vydavatel: Kulturní noviny – vydavatelské a mediální družstvo, Bratislavská 48, 602 00 Brno.

Registrace periodického tisku:
MČ ČR E 19722, ISSN 1804-8897.Redakce: Jiří Plocek – šéfredaktor,
Veronika Dopitová, Martina Schneiderová,
Iveta Šedová, Jakub Grombří, Petr Kovář.Korektury: Světlana Kopřivová,
Martina Vohrálková.Typografie: Miroslav Švejda.
Návrh logotypu: Pavel Brabec.
Kresby: Aleš Čuma.
Tisk: Ringier Axel Springer Print CZ.Informace o distribuci: druzstvo@kulturni-noviny.cz.
Informace o předplatném: info@kulturni-noviny.cz.
Kontakt na redakci: redakce@kulturni-noviny.cz.Projekt se uskutečňuje za finanční podpory
Ministerstva kultury ČR.
Vydáno za finanční podpory statutárního města Brna.

B | R | N | O